This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

839.352
M495

Meermon. Aan den hooglceraar siegenbeek....

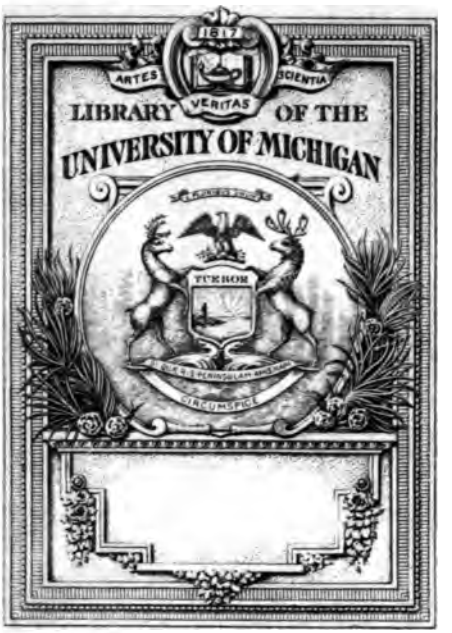
1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

839.352
M495

AAN DEN HOOGLEERAAR

SIEGENBEEK,

OVER DE VOCAAL-VERDUBBELING IN HET NEDERDUITSCH,

VOLGENS DEN REGEL, WELKEN DE COMMISSIE DER PSALMBERIJMING IN MDCCLXXIII ZICH TEN DIEN OPZICHTE HEEFT VOORGESCHREEVEN.

DOOR

MR. JOHAN MEERMAN,

Heer van Dalem en Vuren.

IN 'SGRAAVENHAAGE

BIJ DE ERVEN VAN ISAAC VAN CLEEF.

1806.

839.352
M495

WEL EDELE, HOOG GELEERDE HEER!

Vergun het aan een' hoogſchatter van uwe alom geëerbiedigde Talenten, en van die verdienſten boven al, welke gij u omtrent eene van Europa's rijkſte en wijsgeerigſte taalen verworven hebt; — vergun het aan een Medelid onzer Letterkundige Maatſchappij van Leyden, die reeds voorloopig heeft aangevangen het zegel haarer goedkeuring op uwen arbeid te drukken: — vergun het mij, Mijn Heer, in een gewigtig ſtuk der Nederduitſche Spelling van u te mogen verſchillen, en dit verſchil voor de vierſchaar van het leezend gedeelte onzer Landgenooten te mogen brengen. Voor welk der twee gevoelen zich tog de uitſpraak verklaaren moge: het kan in 't veld der Weetenſchappen ſlechts om het oogſten van waarheid te doen zijn; en wij deelen beiden, iedet zijne onderſcheidene denkwijs, met zoo veel honderden van Taalminnaars, dat zege of neêrlaag zich over te groot een aantal hoofden verſpreiden zal, om ons perſoonlijk of over de eerſte grootelijks te beroemen, of over de laatſte hevig te bekommeren.

De Titel van deezen brief zal u reeds terſtond en

het gevoelen, dat ik omtrent de Vocaalverdubbeling omhels, bijna in deszelfs geheelen omvang, en de bron, waar uit ik het voor een aanmerkelijk gedeelte ſchepte, hebben aangeweezen; doch misſchien ook teveus hebben doen vermoeden, dat ik in uw voortreffelijk Werk over de Spelling onzer Moedertaal, met de wel overdachte grondbeginſelen van het welk ik in zoo veel opzichten inſtemme, niet dan ongaarne het melding maaken van dat gezag gemist heb, 't welk de Voorſtanders van het ſtelſel, dat gij beſtrijdt, niet zonder eenige reden uit de aangenomene ſchrijfwijs van de Commisſie der Pſalmberijming kunnen ontleenen.

Immers, niet veel meer dan dertig jaaren geleeden, riepen de Staaten Generaal deezer landen een Negental mannen uit de acht Gewesten van ons Vaderland ſamen, allen door hunne kennis van Taal- en Dichtkunde beroemd, de meesten derzelven Leden van de verſchillende Poëtiſche en andere Maatſchappijen deezer Republicq, om de Hervormde Kerk van eene nieuwe dichterlijke bewerking van Davids Tempelliederen te voorzien, waar toe hun de keus uit drie te dier tijd vermaarde berijmingen was overgelaaten. Een der eerſte en onvermijdelijkſte vereischten van deezen arbeid was het regelen der pelling, van welke zij zich bedienen zouden; en verſcheiden zittingen wierden met het raadpleegen hier over doorgebracht. Het groot geſchil over de Vocaalverdubbeling was toen zoo wel als nu aanwee-

weezig. Ten Kate en Huydecoper hadden geſchreeven, en ieder de bewijzen op één geſtapeld, die voor zijne meening pleiteden. De Commisſie kende ze, overwoog ze, en beſliste voor den Taalkundigen, dien ik het laatſte noemde. Ik weet, dat de meerderheid aan deeze zijde ſlechts van eene enkele ſtem was; maar dit zelfs bewijst, dat het tegenövergeſteld gevoelen gewis niet onderdrukt, maar in al zijne kracht is verdedigd geworden; en het laat niet na, dat men het gevoelen der verdubbeling als het gevoelen der Commisſie met alle recht mag opgeeven. De Vergadering van 's Lands Staaten heeft met het verrichte deezer mannen, toen zij hun werk volvoerd hadden, een onbepaald genoegen genomen, en de Pſalmen, gelijk ieder weet, zijn alöm in onze kerken ingevoerd. De Natie heeft dus, nog bij het geheugen der meesten onzer, een vonnis in dit geding, als onder het oog des Souverains, en door Rechteren van beproefde verdienſten geveld, hooren uitbrengen; en bijna had ik gezegd: wij leefden reeds in dit opzicht onder eene Orthographiſche Conſtitutie; even gelijk, in de eerſte helft der 17de eeuw, de thans veröuderde ſpelling der Bijbelvertaaling daar voor kon doorgaan. Ja, indien eens H. H. M., of de Staaten der bijzondere Provintien, te dier tijd hadden goedgevonden, de ſpelling der Commisſie aan de Bureaux en aan de Schoolen voor te ſchrijven, gelijk even ligt als onlangs ten opzichte der

uwe had kunnen geſchieden, zoo zoude zij tog op dit oogenblik reeds in de gantſche Republicq algemeen hebben in zwang gaan; en, van het diepzinnigſte Kantiaansch betoog, tot op het kinderlijke ſchrijfëxempel; van het hartvervoerendſte dichtſtuk, tot op het met basterdwoorden doorzulte Staatsbeſluit, zag men reeds de verdubbelde Vocaal, in al wat leesbaar is, onöphoudend terug keeren. Dan, hoe zeer dit niet geſchied zij, moest evenwel, ik bid u, niet ieder jongeling, die te dier tijd zijne ſpelling en zijne taal zogt te vormen, en die, bij al de twisten, welke daar over heerschten, eens eindelijk tot eenige zekerheid wenschte te komen, moest hij zijn oog niet op eene onderneeming werpen, die met zoo veel plegtigheid was uitgevoerd? en moest hij niet, in 't geen zoo veel kundige mannen, van alle zijden ſaamgeleezen, beſlist hadden, met genoegen berusten? Maar wat zal tog het oordeel zijn, 't welk de burger, die de ſpelling der nog zoo onlangs ingevoerde Pſalmen reeds weder vervangen ziet door eene andere, welke zijnen kinderen in de ſchoolen geleerd wordt, en die hem zelve waarſchijnlijk binnen kort in nieuwe Liederen zal worden voorgelegd, over dien maatregel moet vellen? Zal het ook die kinderen, voor zoo ver zij in ſtaat zijn er over na te peinzen, wel grootelijks aanmoedigen, om zich de ſpelling, die men hun zoekt in te prenten, met ijver eigen te maaken: daar zij, zoo dik-

dikwijls zij het oog in hun Pſalmboek ſlaan, niet anders dan beducht kunnen zijn, van zich vergeefſchen arbeid te geeven, en weldra weder, bij de vliegende verwisſelingen, die onze eeuw bij uitneemenheid kenſchetſen, hunne in dit opzicht verkreegen kundigheden door nieuwe ſtelſelen vruchteloos te zien worden?

Misvat mij echter niet, Hoog geleerde Heer! Door 't gezag, waarvan ik tot nu toe geſproken heb, bedoel ik er geen ander, dan dat op achting en op vertrouwen van kundigheid ſteunt: een gezag van dezelfde natuur, als u met zoo veel recht te beurt gevallen is in ons midden te genieten. Een gezag van Overheden erken ik op geenerlei wijze in 't ſtuk der Spraak-regelen. Zelfs Napoleon, met de overwinning in zijne rechterhand, — Napoleon, door Senatus-conſulten gerugſteund, heeft geen magt over de taal zijner Franſchen. Vrij, gelijk een vogel die de lucht doorklieft, onäfhankelijk van eenig menſchelijk voorſchrift, is de Taal in alle landen, te gelijk met de heerſchende denkwijs, aan welke zij zoo nauw vermaagſchapt is, ſchier de eenigſte Rebèl, ook in het midden van kruipende ſlaaven. Natuurlijke en zedelijke oorzaaken, van hondertvoudigen aart, vooräl de betrekking tot andere Volkeren, 't zij dan door engere verkeering, 't zij door het leezen van derzelver ſchriften, en het aanneemen van derzelver denkbeelden ontſtaan, gieten haar geduurig in nieuwe vormen; en ſpelling, zoo

wel als woorden of woordenverbuigingen, krijgen van eeuw tot eeuw eene telkens verſcheidene gedaante, die het in 't geweld van niemand is te wederſtaan. Ik betwist aan geen Gouvernement het recht, om de Amptenaaren, die het betaalt, te noodzaaken van zich aan deeze of geene regelen in hunne afſchriften of opſtellen te binden, of om eene dergelijke eenpaarigheid in de ſchoolen in te voeren; doch zo die voorſchriften niet op den aart der zaake gegrond zijn, noch op den duur de goedkeuring der Natie wegdraagen, is alles ſlechts voor een' korten tijd; en wel dra ſchudt de Taal van zelve de boeijen af, door welke men met magtelooze overheerſching haar had poogen te kluisteren.

Het is dan ook voornaamentlijk uit deezen aart der zaake, dat ik wenschte het geſchil, waar over wij handelen, met u te vereffenen, hoe zeer ik u gaarne toeſtem, dat het gezag van geëerbiedigde Schrijveren in 't ſtuk der Spelling geenſins verwerpelijk is, en ik ook weldra hier op van mijne zijde terug zal moeten keeren. Voor een aantal nieuwe bewijzen is onze rechtszaak, ten zij ik mij bedrieg, noch aan de ééne, noch aan de andere zijde vatbaar: doch het ontwikkelen en aandringen deezer bewijzen duldt misſchien nog wel poogingen, tot nu toe onbeproefd (a).

Hier

(a) Dit heeft mij ook door de onlangs uitgegeevene aan-

Hier zijn de twee gevoelen', die ik meen op de kortſte wijze aldus te kunnen uitdrukken:

Verdubbel, zegt gij, nimmer de Vocaal, waar mede eene Lettergreep eindigt, dan alleen de *e* en *o* in die woorden, in welken, volgens derzelver oorſpronkelijke eigenſchap, deeze letteren hard-lang en met de *ei* of *au* vermaagſchapt zijn.

De dubbele Vocaal, zegt het andere gevoelen, die het weezentlijk verëischte van een woord uitmaakt, blijft verdubbeld in alle verlengingen of ſamenſtellingen van dat woord; andere verdubbelingen aan het eind eener lettergreep zijn overtollig (*a*).

Gij ſpelt derhalven: *namen*, *vergeleken*, *vlogen*, *vuren*, met eene enkele Vocaal: doch *teeken* en *betooveren* met eene dubbele, om dat in de oorſpronkelijke taalen hier een Diphthongus ontmoet wordt.

Ik

Aanmerkingen van den Heer ROELOFSWAART, zoo weinig als door de Verhandeling van den Heer ZEYDELAAR, met welke ik nog nader inſtemme, doen affchrikken van met u over deeze ſtof te redenwisſelen; en al waren de beide ſtukjes niet verſcheenen, zoude ik evenwel zoo goed als woordelijk u denzelfden brief hebben doen toekomen.

(*a*) De geringe uitzondering van die weinige woordtjes, die, volgens beide ſtelſels met 2 *ee*'s geſchreeven worden, gelijk *wee*, *twee*, *zee*, *gedwee*, en van een paar twijffelachtige, van welke daar na geſproken zal worden, koomt hier in geen aanmerking.

Ik daarëntegen: *naamen*, *vergeleeken*, *vloogen*, en *vuuren*, met de dubbele, om dat de naaſte afleiding deezer woorden *naam*, *vergeleek*, *vloog*, en *vuur* is, tot welker noodzaakelijke beſtanddeelen de twee Vocaalen zonder eenig tegenſpreeken behooren; doch *teken* wederöm en *betoveren* met de enkele, om dat er in onze Taal geen zichtbaare afſtamming, geen wortelwoord wordt aangetroffen, 't welk de verdubbeling noodwendig maakt, en deeze ook tot de uitſpraak niet veröischt wordt.

Het eerſte zal ik, van nu af aan, het Etymologiſche Stelſel heeten, het andere het Analogiſche: eene benoeming, die ik in 't vervolg van deezen brief hoop te wettigen.

Alle middelgevoelen, dit geef ik u, Wel Ed. Heer, volmondig toe, brengen niets dan verwarring voort, en zijn volmaakt willekeurig.

Het Etymologiſche ſplitst zich ter overweeging in tweeën. Het verbiedt de verdubbeling in alle andere gevallen, dan in die der gemelde hardlange Vocaalen; het gebiedt ze daarëntegen in deeze beiden. De eerſte ſtelling zal van zelve vervallen, wanneer het mij gelukken mogt de Analogiſche ſpelwijze te betoogen. Mijne bedenkingen tegen de andere ſtelling moeten hier haare plaats vinden.

't Geſchil is niet, of er in de oudere takken van den Duitſchen taalſtam, als Moeſogothisch, Aleman-

mannisch, Frankduitsch en Angelſaxisch (*a*) dat wezentlijk onderſcheid beſpeurd wordt; 't geen u tot het bezigen der enkele of dubbele *e* en *o* in de Nederduitſche woorden, die daar gemeenſchap mede oeffenen, of er van afſtammen, aanleiding geeft (*b*); ook niet, of er van ouds in onze taal eene verſchillende uitſpraak dier beiderlei klanken zich kan geöpenbaard hebben, die zich nog heden in ſommige ſtreeken van ons Vaderland laat hooren, en die in de tweeërlei ſchrijfwijs van ſommige woor-

(*a*) De Heer WEILAND, in de Inleiding tot zijn *Woordenboek*, noemt het Oudduitsch, Frankisch, Cimbrisch, Moeſogothisch, en Oud-Cimbrisch, of Oud-Noordsch der IJslanderen.

(*b*) De hard-lange *e* zou naamentlyk gebruikt moeten worden in die woorden, die in 't Alemannisch en Frankduitsch met *ei*, in 't Angelſaxisch mer *ae* of *a* geſchreeven worden; de hard-lange *o*, waar zich in 't Moeſogothisch en Alemannisch de *au*, in 't Frankduitsch de *ou*, in 't Angelſaxisch de *ea* vertoont; de zachtlange *e* daarëntegen is in 't Moeſog., Aleman. en Frankd. aan *i* of *e* gelijk, in 't Angelſ. aan *y*, *i*, *e* of *eo*; de zachtlange *o* beäntwoordt in alle die taalen aan *o* of *u*, en in het Angelſ. ook wel aan *y*. Dat intuſſchen het zusterlijk Hoogduitsch, 't welk bijna geen' anderen oorſprong kent, dan dien wij met het zelve deelen, in eene menigte gevallen van uwen regel afwijkt, zal ik daarna, wanneer de voornaamſte woorden van het een en andere ſoort zullen opgeſomd worden, ten duidelijkſten doen zien.

woorden (*a*) haare voetſpooren heeft nagelaaten. Dit alles wordt gereedelijk toegeſtemd. Maar dit, Wel Ed. Heer, betwist men u, dat een onderſcheid van uitſpraak, 't welk bij ver het grootſte gedeelte der Natie is verlooren gegaan, en 't welk inzonderheid aan het beſchaafdſte gedeelte zoo goed als volkomen vreemd geworden is, tot een' regel van ſpelling ſtrekken kan: vooräl, wanneer noch de Ouden gewoonlijk zoo geſchreeven hebben, noch, in de beiden laatſte eeuwen, deeze ſpelling gezegd kan worden door goede Schrijveren algemeen gevolgd te zijn.

Bij de Ouden immers was het, volgens uw eigen toegeeven, eene uitzondering van den gewoonen regel, wanneer zij de *e* of *o*, waar mede een lettergreep een einde nam, verdubbelden (*b*): 't geen dan nog meer met de *e* dan met de *o* geſchied is; en eerst in de laatſte helft der zestiende eeuw heeft men die ſpelwijs meer algemeen begonnen in acht te neemen, vooräl in Brabant en in Vlaanderen, waar zekerlijk, even gelijk in Zeeland, 't verſchil der oude toonen duidelijker zal gehoord zijn, dan in 't grootst gedeelte van Holland, en van waar ze waarſchijnlijk wel in de vroegere Hollandſche geſchriften, waar men 'er de

(*c*) Zie bl. 127 *ſq.* uwer Verhandeling.
(*d*) *Ibid* 122, 123.

de ſpooren van ontdekt, zullen overgenomen zijn; doch in de eerſte helft der zeventiende wederom wierdt deeze ſpelling door Hoofт tegen eene andere verwisſeld, die, aanvankelijk op den klemtoon gebouwd, zich, van wijzing tot wijzing, naar de naaſte afleiding der woorden heeft leeren regelen, zonder op den klank meer acht te ſlaan; en die in de nu afgeloopene eeuw haare volmaaktheid bereikt heeft, ja reeds in het begin derzelve, en daarna ook in het midden, in meer dan éene Grammatica geleerd en verdedigd, en door groote Schrijvers opgenomen, ja boven de Etymologiſche verkoozen is. Uwe ſpelling heeft dus, op verre na geen eeuw bij onze Taalkenners van weleer een uitſluitend gebruik genooten; in de Graaffelijkheids Rekeningen, gelijk mede in die der ſtad Leijden, van 1419 en 1420, welke ik mij onlangs in de noodzaakelijkheid gevonden heb naauwkeurig door te zien, en welke zeer uitvoerig en fraai, en buiten twijffel, al is het dan niet ſteeds volgens de grootſte zuiverheid van ſpelling, toch volgens het gewoone gebruik van dien tijd, geſchreeven zijn, vinde ik de dubbele *o*, aan het eind der lettergreepen, zoo veel ik mij herinneren kan, op geen enkele bladzijde, en de dubbele *e* ten uiterſten ſchaars; ook wisſelt deeze dan niet alleen nog ſteeds in dezelfde uitdrukkingen met de enkele af, maar men ontmoet haar tevens in woorden, die naar het Analogisch en niet naar het

Ety-

Etymologisch ſtelſel met twee Vocaalen moeten geſchreeven worden, gelijk bij voorbeeld in dat van *eeten*. Hier is de vraag niet omtrent eene beſchaaving der taal, naar welke het, volgens een' uwer eigen regelen, en volgens het heerſchend gebruik, geöorloofd is van de ſpelling der Vaderen gerustelijk af te wijken. Maar dit is het gezag, 't welk uit hunne nalaating van het verdubbelen der *e* en *o* hier, zoo 't mij voorkomt, niet zonder grond ontleend kan worden: Zo in eene eeuw, toen men zoo veel nader bij de oorſpronkelijke klanken der ſtamtaalen, dan in laatere tijden leefde: zo men toen dit onderſcheid niet van zulk een gewigt geöordeeld heeft, om het in de ſpelling doorgaans aan te duiden: is het dan, wanneer deeze klanken zoo aanmerkelijk verflauwd zijn gelijk heden, dat men op het kentekenen van een verſchil, waar aan ſchier niemand meer denkt, moet aandringen? Hoe? toen het kind, nog op den ſchoot van zijne Moeder dartelende uit haaren mond de vroegſte toonen ontving, leerde het evenwel, door haare hand beſtuurd, dit onderſcheid van hard- of zachtlange Vocaalen niet in zijne lettertrekken uitdrukken: en nu de Jonkvrouw de Waereld is ingetreeden, nu zij zich met allerlei Natien vermengd heeft: nu zal men haar tot het aanwijzen van klanken terug brengen, aan welke zij nauwelijks in haare vroegſte jeugd gedacht heeft, en die ſedert lang

bij

bij haar met andere in één geſmolten zijn! Bovendien worden in al de aangehaalde taalen deeze verſchillende toonen ook meest door verſchillende letteren, en nergens door een enkel of dubbel gebruik van dezelfde Vocaal, 't geen men wel in 't oog moet houden, gekenmerkt. Te Athenen was, buiten allen twijffel, het onderſcheid van uitſpraak in de ε en η, in de ο en ω ten duidelijkſten te verneemen: en de Romeinen evenwel, in de bloeiendſte tijden van hunnen Staat, gebruiken, beide in Pericles en in Homerus, dezelfde ε; in Socrates en in Timotheus dezelfde ο: een voorbeeld, dat mogelijk hier van de grootſte gepastheid is. Ik beken het, indien deeze juiſtere ſchildering der klanken, dit afmaalen ook van halve toonen, van de oudſte tijden af bij de Natie algemeen was aangenomen; indien het in eene onafgebroken beziging in al onze geſchriften ten minſten zoo getrouwelijk gevolgd was, als dat van *ij* en *ei*: een onderſcheid, dat de Vaderen zelven nimmer uit het oog verlooren hebben, en 't geen tot het wezen der Taal behoort: zoo zoude ik geen reden zien, om op het afſchaffen van een zoo ſtandvastig gebruik te dringen: doch dan zou zich ook ieder reeds van de jeugd af aan daar aan gewend hebben, en er niet honderden der beste Werken den jongeling, die zich oeffent, tot eene tegenövergeſtelde ſpelling hebben moeten uitnoodigen.

't

't Gezag der Schrijveren uit de zes- en zeventiende eeuwen? Ik betwist hun in zeer veel opzichten hunne groote verdienſten niet omtrent de Taal. Maar hoe ver zijn wij niet reeds van hun afgeweeken? Is er in de Overzetting des Bijbels, welke gij zoo dikwijls tot ſtaaving van uw gevoelen aanhaalt, wel bijna meer een regel, die geheel met uwe ſpelling overeenkoomt? en het zoude niet moeijelijk vallen u in de meeste overige geſchriften van dat tijdperk, ja ook in die, welke de aanvang der achtiende eeuw heeft voortgebracht, dat zelfde verſchil in tallooze bijzonderheden aan te wijzen. In die achtiende intusſchen heb ik reeds gezegd, dat Schrijvers van den eerſten rang van het Etymologiſche ſtelſel zijn afgeweeken; en HUYDECOPER, WAGENAAR, (*a*) en eene Commisſie, die, nog met meer gezag, het geſchil bij wijze van Vergadering beſlist heeft, ſtaan, met een onnoemelijk getal van anderen, tegen de reeks der Taalkenners, die zich aan uwe zijde geſchaard hebben, over. En hoe zeer gij er van verſcheidenen gewag maakt, die in 't midden der algemeene Afgoderij, indien ik hier eens in uw geest mag ſpreeken, hunne knieën voor den Baal niet geboogen hebben, kan men echter uit de verklaaring van den Hr. WEILAND, bl. 31 zijner Inleiding, opmaaken, hoe zeer de Analogiſche ſpelwijs de Etymologiſche ver-

(*a*) Ik beroep mij hier op het oordeel. dat gij bl. 10 van hem geveld hebt.

verdrongen, en zich tot de heerſchende Orthographie der Natie verheven had. „ Het onder-„ ſcheid," zegt hij, en deeze Inleiding dagtekent van niet vroeger dan 1799, „ het onderſcheid der „ hard- en zacht-lange *e* en *o* is in de ſchrijftaal „ genoegſaam niet meer gekend." Maar is dan de wederinvoerinan de Etymologiſche ſpelling niet in der daad, gelijk zich reeds iemand vóór mij heeft uitgedrukt: een ſtelſel uit de oudheid opdelven, 't geen de taalbeſchaaving der achtiende eeuw verworpen had?

Hoe moet ik daarenboven een gevoelen beoordeelen, bij welk het noodig is eene Verhandeling te voegen over niet minder dan 27 twijffelachtige woorden ten opzicht der enkele en dubbele *e*, en even zoo veele omtrent de enkele of dubbele *a*? Dan ziet men eens de Moedertaalen, wier gezag hier in 't geheel geächt wordt, voor het gebruik der goede Schrijvers en voor de uitſpraak te moeten onderdoen, met elkander in onëenigheid; dan wederöm die goede Schrijvers onderling, of ook wel met zich zelven; dan ſtrijdt de Rotterdamſche uitſpraak met de Zeeuwſche; dan weder heerſchen aan de oeveren van Maas en Schelde zoo wel de ééne als de andere tongval.

Maar eene tegenwerping tegen deezen ſchrijftrant, die mij nog van meer gewigt voorkomt, is die: dat de grondſlagen, op welken hij rust, te veel bewijzen, en daar door het gebouw, dat zij moeſ-

ten

ten ſchoören, doen wankelen. Immers, zo er in de uitſpraak een wezentlijk verſchil is tusſchen *deelen* en *ſteelen*, gelijk gij het eerſte om die reden met twee, en het laatſte ſlechts met eene enkele *e* ſchrijft, zoo is er ook buiten alle tegenſpraak het zelfde onderſcheid in *hij deelt* en *hij ſteelt*; zo het tusſchen *hoopen* en *koopen* is, waar van gij het laatſte met eene dubbele, het eerſte, in *ſperare*, met ééne *o* ſchrijft, zoo is het buiten twijffel ook in *hij hoopt* en *hij koopt*: en hier in evenwel is uwe ſpelling zich zelve volkomen ongelijk, daar noch gij, Hooggeleerde Heer, noch iemand der geenen die met u inſtemmen, een oogenblik zult aarzelen, om aan *hij deelt* en *hij ſteelt*, *hij hoopt* en *hij koopt*, dezelfde letteren toe te ſtaan.

Nog ſterker, indien mogelijk, ſchijnt mij die andere tegenwerping, dat men in de woorden *belegeren*, *leveren* en zoo veel anderen, zich niet bedenkt, om de twee eerſte Syllabes met eene enkele *e* te ſchrijven, waarvan de klank evenwel in beiden zoo hemelsbreed verſchilt: gelijk ook in de laatſte lettergreepen van *ezel* en van *gezel*: terwijl men het zich bijna tot eene geweetenszwaarigheid maakt, om het voor duizenden onhoorbaar onderſcheid, dat er in de woorden van *leeken* en van *ſteeken* zou kunnen opgemerkt worden, op verſchillende wijzen uit te drukken. Even eens wordt de groote ongelijkheid der *o* in *dof* en in *lof* in de ſchrijfwijs voorbijgezien, terwijl men in *hooren*

ren en in *flooren*, voor het eerſte woord de dubbele, voor het laatſte de enkele Vocaal, als een onontbeerlijk behoefte vordert.

Geen Dichter zal in twijffel ſtaan, of hij alle die woorden, die gij op 't eind eener Syllabe door enkele of dubbele Vocaalen wilt onderſcheiden hebben, tot zijne rijmen door elkaar mag bezigen: maar zult gij u even eens veröorlooven, om *regeren* (regeeren) op *legeren*, *laveren* (laveeren) op *daveren*, *vervelen* (verveelen) op *wervelen* te doen rijmen, terwijl hier evenwel beiderlei woorden, naar uwe ſpelling, volmaakt, op de eerſte na, dezelfde letteren aanbieden?

Laaten wij tog, Wel Ed. Heer, in de Taalkunde, zoo wel als in de Zedekunde, niet al te regtvaerdig willen zijn, maar ons liever van die kleine ongſtvalligheden ontdoen, bij welke het onmogelijk is, in zaaken van oneindig meer gewigt, zich zelve ſteeds gelijk te blijven. Laaten wij alle deze *acouſtiſche* verfijningen voor de Zang- en Toonkunst overlaaten, waar de ſcherpere gehoor-zenuw voor iederen wanklank ſiddert, en onder honderd Inſtrumenten de verſtemming eenes enkelen, gelijk onder honderd keelen, den valſchen toon eener enkele onderſcheidt. De menſchelijke ſpraak, verſchillend bij ieder ondeelbaaren, verſchillend wederöm van dorp tot dorp en van ſtad tot ſtad, kan zich door regelen van zulk eene ſtrengheid onmogelijk laaten binden. Want ik herzie

 het

het nogmaals: het oorſpronkelijk onderſcheid der tweeërlei uitſpraaken ten opzicht van die woorden, die gij beweert, dat met de enkele of dubbele *e* en *o* zullen gefpeld worden, beſtaat niet meer in ver het grootſte gedeelte onzer Republicq; het ontdekt zich ſlechts nog, volgens uwe eigen verzekering, in Zeeland, en te Rotterdam met den Maaskant, en ten opzicht der *e* ook te Groningen; elders zijn er ſlechts hier en daar de voetſpooren van overgebleeven (*a*). In der daad, zo ooit dit onderſcheid over

(*a*) Ook de Hr. WEILAND vindt zich gedwongen te belijden, dat men, tusſchen Noordholland en den Rijn, niets anders kent dan de zachtlange *e* en *o*: hoewel hij te vooren verzekerd had, dat men het onderſcheid der beiderlei uitſpraaken op het platte land ſtandvastig in acht nam, en dat men het in de meeste gewesten, en zelfs in de meeste ſteden van ons Vaderland, ook in het ſpreeken, vrij duidelijk opmerkte, ſchoon het zich niet overal op dezelfde wijze openbaarde. Dit laatſte, indien al het eerſte eens letterlijk moest opgevat worden, voor het tegendeel van welk evenwel die belijdenis zelve pleit, neem ik in mijn voordeel aan: want zo die hardlange *e* en *o* zich in de verſchillende gedeelten deezer Republicq zoo verſchillend doen hooren, zoo is er althans geen reden, om ze door de geheele Natie met dezelfde verdubbeling der Vocaal te laaten uitdrukken: te meer, daar het Amſterdamſche Gemeen en de Frieſen juist in die woorden, die wij genoodigd worden met twee *ee's* te ſchrijven, de *ie* gebruiken, die in de grondtaalen het kenmerk van zulke woorden is, welke voortaan ſlechts met de enkele *e* zullen geſpeld worden. Gouda noemt

over den geheelen Landaart verneembaar geheerscht heeft, is het thans tot niets meer dan een Provincialismus of een plaatselijk *Patois* geworden: Bezoek in ver het aanzienlijkste gedeelte van ons Vaderland, en inzonderheid in het door Weetenschappen; en ook door Taalkennis zoo bloeijende Holland, wiens spraak gij zelf (bl. 20.) als de algemeen gewordene, en als ten grondslage der spelling aangenomene beschouwt: bezoek hier alle plaatsen, in welke, in 't openbaar, en niet met die verbasteringen, die de dagelijksche samenleeving, ook onder beschaafde lieden, toelaat, het woord ge-

noemt verder de Hr. Weiland in 't bijzonder op, als eene plaats, waar de Diphthongus *ao* of *au* zich duidelijk in die toonen doet verneemen, die de verdubbeling der *o* vereischen; doch te Rotterdam, voegt hij er bij, bespeurt men het onderscheid, zoo wel in *e* als *o*, onder lieden van allerlei rang. Aan een' Man, die in deeze stad het Leeraarampt bekleedt, zoude het moeijelijk vallen dit te willen betwisten. Ik zelf intusschen heb van mijn zevende tot mijn dertiende jaar, en dus in eenen leeftijd, in welken het oor nog meer ontvangbaar is voor toonen, dan daarna, en de tong nog vatbaarder voor nieuwe beweegingen, Rotterdam bewoond; de eerste helft van deezen tijd heb ik zelfs in de openbaare schoolen doorgebracht, en hier met kinderen van allerlei standen verkeerd; en met dat al verklaar ik gaarne, dat beide mijn oor en mijne tong, misschien reeds door het vroegere Haagsche onderwijs onverbeterlijk bedorven, dit zoo weinig opgemerkt, als er door geleerd hebben.

gevoerd wordt; bezoek vervolgens ook de gezelſchappen van menſchen, die eenigermaate boven den burgerſtaat verheven zijn: en ik bid u, waar is dit onderſcheid verneembaar? Van welken Predikſtoel wordt tog de *o* in *gelooven* anders dan die in *hoopen* uitgedrukt? Waar wordt aan het eerſte woord de klank van het Franſche *au* gegeeven, terwijl men in het laatſte ons *o* blijft behouden? Waar wordt in *teken* de *e* anders uitgeſproken dan in *deken* of *bezweeken*; en de klank der Franſche *ai* aan het eerſte dier woorden, onze zachtlange *e* daar en tegen aan de twee laatſte gegeeven? De Balie kan in dit land den roem van zuiverheid van Taal over 't algemeen niet wegdraagen; maar het Tooneel, aan welk de Natie al van ouds zoo veel arbeid beſteed heeft: het Tooneel, 't welk oorſpronkelijk zijn beſtaan onder ons aan de Taalbeſchaaveren heeft dank te weeten, mag in dit opzicht voor mij ſpreeken; en laat het door eene ZIESENIS beflist worden, wanneer zij, als *Ladij* Macbeth, de bloedvlekken niet van de hand kan wisſchen, of wanneer zij, als Phædra, worſtelt tegen verboodene liefde: of zij er dan aan denkt, om haare *o's* en *e's* in woorden, die in 'tMoeſogothisch en de overige Moedertaalen een' Diphthongus hebben, als de *au's* en *ai's* der Franſchen te doen klinken, ja of zij ooit er een' anderen toon aan geeft, dan aan die *e's* en *o's*, die gij niet goed vindt te verdubbelen. Al wat er in de Dichterlijke en Letterkundige Genootſchappen in dit Gewest, wier

aan-

aantal zoo aanmerkelijk is, wordt geleezen of voorgedraagen, om nu de Staats- en andere Vergaderingen met ſtilzwijgen voorbij te gaan, bekrachtigt insgelijks mijn gezegde; en toen gij ons onlangs, Hoog Geleerde Heer, die ſchoone Vertaaling uit de Iliade hebt medegedeeld, twijffel ik grootelijks, of iemand uwer Toehoorderen zoo ſcherp een oor gehad heeft, om het verſchil der uitſpraak te voelen; ik twyffel zelfs of uwe eigene lippen het ons gepoogd hebben te doen verneemen. Dit weet ik ſtellig, dat duizenden onzer Landsgenooten uit allerlei ſtreeken van ons Vaderland, en die vooral onder dezelven, die eene beſchaafde opvoeding genooten hebben, u volmondig verklaaren zullen het onderſcheid nimmer beſpeurd te hebben. Ik althans, wanneer ik u, bl. 128, hoor vraagen: „ Wie erkent niet, dat de lange *e* in eenige woorden van beide ſoorten, die gij opnoemt, een' geheel anderen klank heeft?" zie mij genoodzaakt, met de ſchaamte in het aangezicht te antwoorden: Helaas, ik ben die man! — Maar is het dan, Wel Ed. Heer, is het uit den boeren- en geringeren burgerſtand, dat wij onze ſpelling zullen opmaaken? Zal, het geen tot een Provincialismus of plaatſelijk *Patois* geworden is, al kwam het dan met onze voorſpronkelijke uitſpraak over een: zal een verſchil van toon, dat bijna door niemand meer geſchift kan worden, de regel van ons ſchrijven worden? Dien zelfden toon van *au*, die te

Rotterdam en in Zeeland aan de hardlange *e* gegeeven wordt, ontvangt in Gelderland de *a*; en dien zelfden toon van *ai*, die aan de hardlange *e* in de genoemde ſtreeken te beurt valt, ontvangt op het platte land in Rhijnland en elders op nieuw de *a*; en welk ſtelſel van Orthographie is er tog tegen beſtand, om al wat het Gemeen zich in iedere plaats veröorlooft, in zijn' Regelen-voorraad op te neemen? Doch wat behoef ik dit langer aan te dringen? „ Rigt u in het ſchrijven," dit zijn uwe eigene woorden (bl. 18.) „ naar de zuiverſte en meest be„ ſchaafde uitſpraak", waar onder gij ook buiten twijffel die verſtaan zult, die op alle opentlijke plaatſen eenſtemmig gebruikt wordt; en ik vereenig mij voor 't overige gaarne met de wijze, op welke gij op de volgende bladzijde die ſtelling ontwikkelt.

Dan, op dat het nog duidelijker blijken zou, dat in ver het grootſte en aanzienlijkſte gedeelte van ons Vaderland het onderſcheid, dat u en anderen Taalkenneren behaagt, verdweenen zij, heb ik mij de moeite gegeeven, uit uw onlangs uitgekomen Woordenboek, de voornaamſte woorden, waar het in te pas komt, meest volgens den Rijm bij elkaar te zamelen; ik zal dezelven hier onder plaatſen; doch, om alle voor- of tegen-ingenomenheid te verhoeden, volgens de Analogiſche ſpelwijze, die met den klank in geen verbinding ſtaat; ſlechts onder aan de bladzijde zal ik het Nommer dier woorden aanduiden, in welke het Etymologisch ſtel-

ſtelſel de *e* en *o* wil verdubbeld hebben; en dan durf ik het gerustelijk afvraagen aan die alle onder mijne landgenooten, die niet opzettelijk hun werk van den oorſprong en de beöeffening hunner Moedertaal hebben gemaakt, zelfs mogelijk aan veelen van de Maaszijde, of hun oor zich ſlijn genoeg voele, om doorgaans onderſcheid tusſchen die tweederlei ſoort van Toonen te vermeemen. Eenige vluchtige aanmerkingen, die meest het Hoogduitſch betreffen, en het veelal willekeurige der vermaagſchapte taalen in dit opzicht zullen doen zien, zal ik er tevens bijvoegen.

ED of *EED*.

1 *Beſteeden*, 2 *gegleeden*, 3 *ſmeden* (van *ſmid*), 4 *ſmeeden* (het werkwoord) 5 *kneeden*, 6 *deeden*, 7 *ſneeden*, 8 *rede*, 9 *reden*, 10 *overreeden*, 11 *ſtreeden*, 12 *alrede*, 13 *kleeden*, 14 *ledigen*, 15 *beleedigen*, 16 *leden* (van lid) 17 *geleeden*, 18 *beneden*, 19 *bereeden*, 20 *teder*, 21 *Weduwe*, 22 *verbreeden*, 23 *gereeder*, 24 *leden*, 25 *mede*, 26 *vermeeden*, 27 *reeden* (toerusten), 28 *ſchede*, 29 *vede*, 30 *veder*, 31 *verdedigen*, 32 *verdeelen*, 33 *vrede*, 34 *weedom*, 35 *wreeder*, 36 *zede*, 37 *Zweden*, 38 *Zweeden* (van een *Zweed*), (*a*).

EG

(*a*) Twee *ee's* hebben onder deeze woorden volgens de Etymol. ſpelling: No. 12, 13, 15, 20, 22, 24, 27, 28, 29,

EG of *EEG*

1 *Gereegen*, 2 *geteegen*, 3 *veegen*, 4 *kreegen*, 5 *geſteegen*, 6 *wegen* (van *weg*), 7 *weegen* (van *ik weeg*), 8 *belegen*, 9 *beweegen*, 10 *deegen* (van *deeg*) 11 *gezeegen*, 12 *egel*, 13 *geneegen*, 14 *legeren*, 15 *regel*, 16 *tegel*, 17 *tegen*, 18 *veege* (van *veeg*) 19 *zegelen*, 20 *zegenen*, 21 *zweegen*, 22 *pleegen*, (*a*).

EK of *EEK*

1 *Breeken*, 2 *keeken*, 3 *geſtreeken*, 4 *tekenen*, 5 *rekenen*, 6 *ſteeken*, 7 *kweeken*, 8 *preeken*, 9 *ſpreeken*, 10 *geweeken*, 11 *ſmeeken*, 12 *weeken* (van *een week*) 13 *weeken* (zacht maaken), 14 *Apothaker*, 15 *beeken*, 16 *ik beken*, 17 *bleeken*, 18 *geleeken*, 19 *leeken*, (van *een' leek*), 20 *pekel*, 21 *verbleeken*, 22 *wreeken*, 23 *zeker*, 24 *beker* (*b*).

EL of *EEL*

1 *Bevelen* (van *bevel*), 2 *beveelen* (van *ik beveel*), 3 *dee-*

31, 34, en 35. In het Hoogd. heeft *Fede* (*vede* of *vete*) niet alleen geen *ei*, maar men ſchrijft het zelfs doorgaans zonder *i* na de *e*; waarom dan in 't Nederd. aan *Vede* twee *ees*, aan *veder* daar en tegen maar één gegeeven? Ook het woord van *Wehe* in 't Hoogd., en nog veel minder *zart* hebben iets met de *ei* gemeen; en *weedom* evenwel en *teder* neemen beide de verdubbelde *ee* bij u aan.

(*a*) Met 2 *ee's* No. 10 en 18. *Geneegen* is in 't Hoogd. *geneigt*; en gij ſchrijft het echter ſlechts, niet tegenſtaande dien Diphthongus, met één *e*.

(*b*) Met 2 *ee's*, No. 4, 7, 11, 13, 17 en 21.

deelen, 4 *teelen*, 5 *abeelen*, 6 *ſteelen*, 7 *kasteelen*, 8 *ſtreelen*, 9 *ſpeelen*, 10 *heelen* (verbergen), 11 *heelen* (gezond maaken), 12 *kameelen*, 13 *Capiteelen*, 14 *keelen*, 15 *krakeelen*, 16 *kweelen*, 17 *lelie*, 18 *platteelen*, 19 *prieelen*, 20 *ſcheelen*, (voor *ſchedelen*) 21 *ſcheeler*, 22 *veelen*, 23 *welig*, 24 *tooneelen*, 25 *gareelen*, 26 *geele*, 27 *geheele* (*a*).

EM of *EEM*

1 *Neemen*, 2 *ſteemen*, 3 *femelen*, 4 *gemelijk*, 5 *leemen*, 6 *ſchemeren*, 7 *wemelen*, 8 *wremelen*, 9 *zemelen*, 10 *zweemen*, 11 *hemelen* (*b*).

EN of *EEN*

1 *Geſcheenen*, 2 *ſcheenen* (van *eene ſcheen*), 3 *kenen* (voor *leunen*), 4 *leenen* (voor *uitleenen*), 5 *Weenen* (de ſtad), 6 *weenen* (van *ik ween*), 7 *gemeener*, 8 *alleenig*, 9 *ſteenen*, 10 *beenen*, 11 *beneenen*, 12 *eene*, 13 *geene* (*aucun*) 14 *geene* (*deeze* en *geene*) 15 *Fenix*, 16 *lenigen*, 17 *menig*, 18 *pee-*

(*a*) Met 2 *ee's* No. 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 24, 25, 27. *Bevelen*, en het werkwoord *bevee-len* hebben in 't Hoogd. beide, zoo wel als *ſteelen*, de *h* achter de *e*, dat is de verdubbelde Voçaal, die gij in *wehe* hebt doen gelden, en hier niet toelaat. Wat heeft daarëntegen *kasteelen*, 't welk zoo zichtbaar van *Caſtellum* afkomt, met een' Diphthongus gemeen, om hier de Vocaal te doen verdubbelen?

(*b*) Met 2 *ee's* No. 2, 5, en 10.

peenen, 19 *ſpeenen*, 20 *teenen*, 21 *veenen*, 22 *vermeenen*, 23 *zeenuw* (*a*).

EP of *EEP*

1 *Greepen*, 2 *kneepen*, 3 *ſleepen*, 4 *zweepen*, 5 *neepen*, 6 *dweepen*, 7 *peper*, 8 *zeepen*, 9 *leeper*, 10 *lepel*, 11 *reepen*, 12 *ſchepen*, 13 *ſtreepen* (*b*).

ER of *EER*

1 *Leeren*, 2 *ſmeeren*, 3 *zweeren*, 4 *keeren*, 5 *ſcheeren*, 6 *weeren*, 7 *Heeren*, 8 *heeren* (of *heiren*) 9 *beeren*, 10 *begeeren*, 11 *bezeeren*, 12 *deeren*, 13 *eeren*, 14 *meeren* (of *meiren*), 15 *vermeeren*, 16 *peeren*, 17 *ſpeeren*, 18 *verteeren*, 19 *regeeren* en meer woorden van den zelfden aart, die eene vreemde afkomst hebben, 20 *verheeren*, 21 *waardeeren*, 22 *kliſteeren* (*c*).

ES

(*a*) Met 2 *ee's* No. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 20, 21, 22. Waaröm krijgt hier de ſtad *Weenen*, in 't Hoogd. *Wien*, 2 Vocaalen, daar *ſcheenen* (*ſchienen*) er met éene wordt afgezet? en *weenen* (*weinen*) er natuurlijk wegens zijn' Diphthongus 2 bekoomt? Aan *teenen* geeft gij er ook 2, die in 't Hoogd. *die zehe* heeten, daar *beveelen* (*befehlen*) er tog maar éene verkreegen had.

(*b*) Met 2 *ee's* No. 4, 6, 8, 9, 11. Aan *ſtreepen* ſtaat gij maar éene Vocaal toe, daar het Hoogd. *ſtreifen*, den Diphthongus heeft.

(*c*) Met 2 *ee's* No. 1, 4, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 20. Hier geeft gij aan verſcheiden woorden, die in 't Hoogd. de *eh* hebben, gelijk *lehren*, *kehren* enz. de 2 *ee's*, daarën-

to-

ES en EZ of *EES en EEZ*

1 *Geesſelen*, 2 *heeſcher*, 3 *preezen*, 4 *weezen*, (van *wijzen* en *zijn*) 5 *leezen*, 6 *ezel*, 7 *geneezen*, 8 *peezen*, 9 *gereezen*, 10 *weezen* (van *een wees*) 11 *Wezel*, 12 *meezen* (van *mees*), 13 *vreezen* (*a*).

ET of *EET*

1 *Beeten* (de wortel), 2 *heeten* (van *ik heet*), 3 *ſmee-*

tegen aan *ſchwôren*, waar in zich mede een Diphthongus vertoont, er maar eene, gelijk ook aan *verheeren*, dat in 't Hoogd., even eens als ik het nu heb uitgedrukt, geſchreeven wordt. Zo ooit de zachtlange *e* zich duidelijk laat hooren, is het in *Heeren* (*domini*); en zo ooit de Fr. *ai* of de griekſche *η* verneembaar is, is het in *heeren* en *meeren* (*heiren* en *meiren*), gelijk zelfs de beiderlei ſchrijfaart uitwijst: en echter verkiest gij in het eerſte, dat in 't Hoogd. zonder Diphthongus ſlechts *Herr* geſchreeven wordt, 2 Vocaalen, in het laatſte daar en tegen, dat in die zelfde taal 2 *ee's* vertoont, er ſlechts eene enkele. Nergens ſtuit mij de Vocaal-verënkeling meer, dan in den onbepaalden tijd der werkwoorden, die van een' Latijnſchen Infinitivus afſtammen, vooräl wanneer hier, gelijk in *regere*, de *penultima* kort is; en het valt moeijelijk, wanneer men dit *regeren* met ééne *e* geſchreeven ziet, voor ieder die Latijn verſtaat, niet op de eerſte Syllabe te leunen.

(*a*) Met 2 *ee's* No. 1 (dat hier met ééne *ſ* geſchreeven wordt; in 't Hoogd. is echter *geiſel gijzelaar* en *geiſel geeſſel*), 10, 12, 13. *Heeſch* heeft in het Hoogd. *heiſch*: waaröm verdubbelt gij dan in *heeſcher* de vocaal niet? Behalven dat, als men *heſcher* geſchreeven ziet, weet men nauwelijks, of men op de *e* dan op de *s* moet leunen.

ſmeeten, 4 *ſleeten*, 5 *weeten*, 6 *kreeten*, 7 *eeten*, 8 *zetel*, 9 *heeter*, 10 *heeten*, 11 *kweeten*, 12 *ſpleeten*, 13 *zweeten*, 14 *meeten*, 15 *reeten*, 16 *bezeeten*, 17 *netel*, 18 *planeeten*, 19 *profeeten* (*a*).

EV of *EEV*

1 *Bleeven*, 2 *dreeven*, 3 *geeven*, 4 *ſchreeven*, 5 *weeven*, 6 *kleeven*, 7 *ſtreeven*, 8 *wreeven*, 9 *beeven*, 10 *leeven*, 11 *nevel*, 12 *benevens*, 13 *bever*, 14 *keeven*, 15 *Neeven*, 16 *gereeven*, 17 *ſcheever*, 18 *ſteven*, 19 *teeven*, 20 *zeveren*, 21 *zeven*, 22 *zweeven*, 23 *evenaar* (*b*).

OD of *OOD*

1 *Geboden* (van *gebod*), 2 *gebooden* (van *ik gebood*), 3 *nooden*, 4 *blooder*, 5 *brooden*, 6 *dooden*, 7 *gezooden*, 8 *Jooden*, 9 *looden*, 10 *rooder*, 11 *ſnoode* (*c*).

OG of *OOG*

1 *Geſpoogen*, 2 *verhoogen*, 3 *droogen*, 4 *vloogen*, 5 *gewoogen*, 6 *oogen*, 7 *zoogen*, 8 *bedroogen*, 9 *geloogen*, 10 *betoogen*, 11 *poogen*, 12 *boogen*, 13 *gedoogen*, 14 *ingetoogen* (*d*).

OK

(*a*) Met 2 *ee's* No. 1, 9, 10, 13.

(*b*) Met 2 *ee's* No. 17 en 20. *Scheever*, 't welk gij met 2 *ee's* ſchrijft, heeft echter in 't Hoogd. *ſchiefer*, even gelijk *zeven*, en *bleeven*, dat gij met één ſpelt, *ſieben*, en *blieben* &c. Hier in ontdekt zich wederóm eene tegenſtrijdigheid, en eene afwijking van den algemeenen regel.

(*c*) Met 2 *oo's* No. 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11.

(*d*) Met 2 *oo's* No. 2, 3, 6, 10, 13. In 't Hoogd. zijn het

OK of *OOK*

1 *Smooken*, 2 *ſtooken*, 3 *ſtrooken*, 4 *geſtoken*, 5 *geſproken*, 6 *kooken*, 7 *beloken*, 8 *rooken* (van *ik rook*), 9 *rooken* (van *ruiken*) 10 *gebroken* (*a*).

OL of *OOL*

1 *Geſtolen*, 2 *doolen*, 3 *ſtoolen*, 4 *koolen* (een groente) 5 *koolen* (vuur-kool) 6 *olijk*, 7 *Polen* (het land) 8 *Poolen* (het meervoud van *een' Pool*) 9 *ſchoolen*, 10 *zoolen*, 11 *kamizoolen* (*b*).

OM of *OOM*

1 *Stroomen*, 2 *zoomen*, 3 *betoomen*, 4 *boomen*, 5 *komen*, 6 *droomen*, 7 *roomen* (van *room*), 8 *Romen* (de ſtad), 9 *Oomen*, 10 *ſchroomen*, 11 *vroomen*, 12 *zomer* (*c*).

ON

het meest de Diphthongusſen *au* en *oe*, die gij in 't Nederd. op 2 *oo's* overbrengt: maar waaröm niet *geſpoogen*, dat in die taal dan Diphthongus *ei* of *ey* vertoont, insgelijks onder die Clasſe begreepen? en waaröm daarëntegen aan *droogen* (*trockenen*) de beide Vocaalen geſchonken? Moeten in *betoogen* en *ingetoogen* ook wel in der daad de twee laatſte Syllabes verſchillend geſpeld worden?

(*a*) Met 2 *oo's* No. 3, en 8.

(*b*) Met 2 *oo's* No. 4, 6. De *h* in 't Hoogd. achter de *o* in verſcheiden woorden, gelijk in *geſtohlen*, *kohle* (vuurkool) doet u de Vocaal niet verdubbelen; daarëntegen verdubbelt gij haar in *kool* (groente): welk nogthans in 't Hoogd. ten opzichte der beide ſchrijfwijzen geen verſchil maakt.

(*c*) Met 2 *oo's* No. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9. Hier wederom geeft de Hoogd. *oh* in *ſtrohm*, en de *au* in *zaum*,

bij

ÓN en OÓN

1 *Troonen*, 2 *kroonen*, 3 *beloonen*, 4 *betoonen*, 5 *bewoonen*, 6 *gewooner*, 7 *koonen*, 8 *loonen*, 9 *patroonen*, 10 *verſchoonen*, 11 *zoonen* (*a*).

OP en OOP

1 *Knoopen*, 2 *kroopen*, 3 *loopen*, 4 *hoopen* (ophoopen), 5 *hoopen* (*ſperare*) 6 *koopen*, 7 *noopen*, 8 *ſtoopen* (van *ſtuipen*), 9 *ſtoopen* (verdelgen), 10 *droopen*, 11 *zoopen*, 12 *ſtroopen*, 13 *doopen*, 14 *open*, 15 *ſtoopen* (*b*).

OR en OOR

1 *Behooren*, 2 *gevrooren*, 3 *hooren*, 4 *ſpooren*, 5 *ſchooren*, 6 *gezworen*, 7 *ſchooren*, 8 *ooren*, 9 *bekooren*, 10 *booren*, 11 *goore*, 12 *ivooren*, 13 *kantooren*, 14 *kastooren*, 15 *kwispedooren*, 16 *Mooren*, 17 *ſmooren*, 18 *vore*, 19 *ſtooren* (*c*).

ÓT

bij u ter verdubbeling in *ſtroomen* en *toomen* dezelfde aanleiding, daar gij even te vooren de *oh* in *geſtolen* en *koolen* niet had goedgevonden te verdubbelen.

(*a*) Met 2 *oo's* No. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10. *Troonen* en *kroonen* hebben in 't Hoogd. maar eene enkele *o* zonder *h*; bij u 2 *oo's*. *Beloonen* en *bewoonen* worden in die taal beide met *oh* geſchreeven; bij u het eerſte met twee, het laatſte met één *o*. In *Zoonen* is zelfs het Hoogd. *o* of *oe* voor u ter verdubbeling niet genoegſaam.

(*b*) Met 2 *oo's* No. 1, 3, 4, 6, 9, 12, 13, 15.

(*c*) Met 2 *oo's* No. 1, 3, 8, 11 en 16. Waarom heeft hier *ſtooren* (*ſtören*) niet zoo wel 2 *oo's*, als *be-*

OT en OOT

1 *Flooten*, 2 *geſtooten*, 3 *gevlooten*, 4 *ſchooten*, 5 *nooten*, 6 *geſnooten*, 7 *geſlooten*, 8 *gooten*, 9 *pooten* (van *een' poot*), 10 *pooten* (planten), 11 *genooten* (van *hij genoot*) 12 *genooten* (van *een' genoot*), 13 *begrooten*, 14 *blooter*, 15 *booten*, 16 *boter*, 17 *kooten*, 18 *krooten*, 19 *loten* (van *een lot*), 20 *looten* (van *ik loof*), 21 *mooten*, 22 *ſpooten*, 23 *flooten* (van *eene floot*), 24 *floten* (van *flot*) 25 *ſchooten* (van *ſchoot*, *gremium*) (*a*).

OV en OOV

1 *Geſtooven*, 2 *geſchooven*, 3 *klooven*, 4 *ſchooven*, 5 *vergrooven*, 6 *ſtooven*, 7 *berooven*, 8 *toveren*, 9 *verôveren*, 10 *doover*, 11 *gelooven*. 12 *geſnooven*, 13 *lover*, 14 *looven*, 15 *flooven* (van *ik floof*), 16 *flooven* (van *eene floof*), 17 *hovaardig*, 18 *belooven* (*b*).

OZ

behooren en *ooren*, die *behören* en *ohre* in 't Hoogd. leveren?

(*a*) Met 2 *oo's* No. 2, 9, 12, 13, 14, 15, 21, 23, 25. Hier worden *geſtooten* en *genooten* (het meervoud van een' *genoot*) door u met 2 *oo's* geſpeld: daar gij *genooten* (van *ik geniet*) en *loten* (van *lot*) met eene enkele ſchrijft. 't Hoogd. kent in de 3 eerſte deezer woorden nogthans alleen de enkele *o*, door a *ss* gevolgd, en in loten 2 *oo's*. *Sloten* (van *flot*) dat *ſchlöſſer* heeft, zou moeten verdubbeld worden, en gij laat het echter enkel.

(*b*) Met 2 *oo's* No. 7, 8, 10, 11, 13, 15, 17. *Snooven* en *geſnooven*, dat in 't Hoogd. *ſchnauben* heeft, moest

OZ en OOZ

1 *Ploozen*, 2 *ampteloozen*, 3 *bloozen*, 4 *brooze*, 5 *boozer*, 6 *flamboozen*, 7 *hoozen* (van *hoos*, eene waterhoos), 8 *hoozen* (van *hoos*, eene kous), 9 *rooken*, 10 *verpoozen*, 11 *voozer*, 12 *loozer* (*a*).

En mag ik u nu, WelEd. Heer, na deeze verdrietige vergelijking, nog eindelijk afvraagen: Wat wint gij bij uwen ſchrijfaart? en wat zal er het gevolg van zijn? Wat wint gij er bij? Hij brengt u geen enkel voordeel, dan dat gij toevallig eenige woorden, waarvan er een gedeelte (bl. 132) door u verzameld zijn, en die anders op dezelfde wijs zouden moeten geſpeld worden, van elkander onderſcheidt: terwijl het vervolg zal leeren, dat niet alleen het Analogiſche ſtelſel er veel meerderen weet verſchillend te kenmerken; maar wel in 't bijzonder dezulken, die niet door eenig toeval, maar uit den aart der ſpraake zelve op tweeërlei wijzen moeten geſchreeven worden. Dat men door uw ſtelſel tot den oorſprong der taal terug gebracht worde, kan voor het gros van onze landslie-

moest ten minſten uwe dubbele Vocaal vertoonen, die gij evenwel aan dit woord ontzegt; *hovaardig* daar en tegen, dat *hoffärtig* heeft, zou er maar eene enkele verëisſchen. Hebben ook *gelooven* en *belooven* niet te veel verwantſchap met elkaar, om in 't eene woord 2 Vocalen, in het andere maar één toe te laaten, ſchoon het laatſte in 't Hoogd. in geen gebruik meer is?

(*a*) Met 2 *oo's* No. 2, 6, 7, 10, 11 en 12.

lieden zeer onverſchillig zijn: terwijl zulken, die het Nederduitsch in den grond willen leeren kennen, en uit de bronnen zelven begeeren te ſcheppen, dit hulpmiddel niet behoeven. Maar daarëntegen, wat zal er het gevolg van zijn? Juist, Wel Ed. Heer, het tegendeel van 't geen gij er u van voorſtelt. Het Etymologisch beginſel is uit zijne natuur geſchikt, om de eenpaarigheid van ſpelling zoo goed als onmogelijk te maaken. Het oor van 9 uit de 10, aan het verſchil der harden zachtlange *e* en *o* niet meer gewoon, en zoo veel verſcheidenheid in het verdubbelen der Vocaalen in de beste Schrijvers aantreffende, zal geen' regel meer op het papier kunnen zetten, zonder tot een Woordenboek, waarin uwe ſpelling gevolgd is, de toevlucht te neemen. Dit zal mogelijk door zulken nog wel geſchieden, die lust hebben, om tot eene vaste ſchrijfwijs in dit opzicht te geraaken. Maar durft gij u dit van den grooten hoop belooven? zal deeze zich den tijd daar toe vergunnen? Deeze derhalven, geen' anderen regel kennende, dan de voorbeelden, die hij zich van tijd tot tijd uit ſommige gedrukte Werken zelf heeft opgeleezen, zal natuurlijker wijze de twee gevoelen onder elkâar verwarren; en ik zoude durven verzekeren, dat ik reeds, ſedert een jaar, onder de geen, die van het Analogisch gevoelen afwijken, meer ongelijkformigheid met zich zelven, en meer fouten, tegen uwe

regelen begaan, beſpeurd heb, dan ooit te vooren geſchiedde; en die ſlechts het woord van *teken* en een paar andere, die zich wat dikwijls herhaalen, met eene dubbele Vocaal heeft uitgedrukt, meent thans een ſpeller van het eerſte ſoort te zijn, indien hij aan alle overige ſlechts eene enkele toeſtaat. Het telkens terugkeerende *verdelen* en *beledigen* moge hier van tot een voorbeeld verſtrekken.

Doch ik meen genoeg over de Etymologiſche Vocaal-verdubbeling of verënkeling gezegd te hebben, en ten vollen te hebben aangeweezen, dat, daar zij ſteunt op een verſchil der tweeërlei ſoort van woorden in de grondtaalen, 't geen de minſten onzer vroegſte Schrijveren gekend hebben, 't geen hier te lande nooit algemeen, althans door geen uitgeſtrekt tijdperk, gevolgd is; 't geen zeer verëerenswaardigen onder de nieuwere verworpen hebben; waarvan de overblijfſelen in de uitſpraak van ver het grootſte en beſchaafdſte gedeelte der Natie verlooren zijn gegaan; dat veel onzekerheden in zijn wezen aanbiedt, en aan geen geringe zwaarigheden onderworpen is in de invoering; 't geen te veel, en daar door in der daad te weinig bewijst; en 't geen nauwelijks eenig voordeel zou opleveren, wanneer het algemeen wierdt: dat, zeg ik, deeze Etymologiſche wijze van de Vocaalen al of niet te verdubbelen, ſlechts moeijelijk tot een' regel van Nationaale ſpelling kan verheven worden.

Van ééne zaak evenwel kan ik mij hier niet ont-

onthouden: van naamentlijk, tot het wederleggen van uwe ſtelling, hier nog een groot gedeelte van uwen ſchoonen Paragraaph over de Afleiding neêr te ſchrijven; en moge dit tevens tot overgang van het Etymologiſche naar het Analogiſche gevoelen ſtrekken, ten voordeele van welk ik bijna al wat gij over die ſtof geredeneerd hebt, zou durven inroepen.

Zoo zegt gij, bl. 31. *ſq.* „ Het onbepaalde volgen van dezelve (de Afleiding) komt ons onmogelijk, nutteloos, en onraadzaam voor. *Onmogelijk*, om dat de oorſprong van verſcheidene woorden zoodanig in het duiſtere ligt, dat het hoogst bezwaarlijk, zoo niet ondoenlijk is, dien op te ſporen. — *Nutteloos*. — Immers zijn doorgaans in eene taal vele woorden voorhanden, welker oorſprong niet dan aan opzettelijke Taal-beöefenaars bekend kan zijn, om dat de grondwoorden, waar van zij afgeleid, of de enkelvoudigen, uit welke zij zamengeſteld zijn, reeds voor lang buiten gebruik waren, ja niet zelden zich alleen in oudere min bekende talen van dezelfde herkomst opdoen. — Wat nut kan het baten, dat men de ſpelling van zoodanige woorden tot derzelver ware herkomst zoeke terug te brengen? Zal daar door de duidelijkheid en algemeene verſtaanbaarheid wel iets bevorderd, de eigenlijke kracht en beteekenis dier woorden eenigermate opgehelderd worden? Immers neen. Veel eer zal het ſom-

„ wijlen gevaar loopen, dat daar door de duis
„ delijkheid benadeeld, de beteekenis der woor-
„ den verdonkerd worde. — Wij hadden dus
„ goede redenen, — om alleen de *naaſte en zekere*
„ *afleiding* ten rigtſnoer der ſpellinge te ſtellen.
„ Hier door alleen wordt dit rigtſnoer algemeen
„ bruikbaar en nuttig. — Immers moet de afleis
„ ding *zeker*, dat is voor ieder blijkbaar, en
„ aan geenen twijfel onderhevig zijn, zal het volgen
„ daarvan eenig nut, ter bevordering der duidelijk-
„ heid, kunnen voortbrengen. En is het ook te dien
„ einde niet volkomen genoegzaam, zoo men ſlechts
„ de *naaſte afleiding* der woorden in het oog hou-
„ de? Zou het daar toe wel noodig zijn, dat
„ men met zijne gedachten telkens tot den hoo-
„ geren en meer afgelegenen oorſprong der woor-
„ den opklom? Niemand, geloof ik, zal dit in
„ goeden ernst willen ſtaande houden. Ook is
„ die opklimming tot de eerſte herkomst der woor-
„ den van de meerderheid der ſchrijvenden geens-
„ zins te vergen, noch met eenigen grond te ver-
„ wachten. En wat kan het baten regelen voor
„ te ſchrijven, welker in acht neming voor ver
„ het grootſte deel der Natie te laſtig en be-
„ zwaarlijk, ja geheel onmogelijk is? Gelijk de
„ Taal ten gebruike niet van eenige weinigen,
„ maar van een geheel volk geſchikt is, zoo moe-
„ ten de regelen, bij haar gebruik in acht te
„ nemen, zoodanig zijn, dat derzelver betrach-
„ ting voor alle eenigzins geöefenden niet alleen

„ vol-

„ volkomen doenlijk, maar ook het nut daarvan
„ voor hun klaarblijkelijk zij. Immers, zoo dit
„ laatſte geene plaats hebbe, zal het eene geheel
„ vruchtelooze onderneming zijn, de opvolging
„ van zekere voorſchriften algemeen te willen
„ maken, daar de groote meerderheid der Natie
„ altijd ſtandvastig zal weigeren, zich aan bepa-
„ lingen te onderwerpen, waar van zij de nuttig-
„ heid geenszins doorziet. — *Onraadzaam*, wan-
„ neer afleiding en uitſpraak met elkanderen als
„ in tweeſtrijd komen, en voor het volgen der
„ eerſte geene overwegende redenen van blijkba-
„ re nuttigheid pleiten. Immers, daar de regel:
„ *Schrijf, zoo als gij ſpreekt*, — de eerſte grond-
„ wet der ſpelling is, door de Natuur zelve als
„ 't ware ingeſteld, en allen zich naar deze wet
„ het liefst en gemakkelijkst ſchikken, zoo behoort
„ men van dezelve zoo weinig mogelijk, en niet
„ dan om gewigtige redenen, af te gaan. Wanneer
„ door het volgen der uitſpraak, dat is door de
„ woorden zoodanig en met die klankteekenen te
„ ſchrijven, welke bij eene onverbasterde uitſpraak
„ gehoord worden, de duidelijkheid benadeeld
„ wordt, en de eigentlijke kracht en natuur der
„ woorden gevaar loopen van uit het oog verloren
„ te worden, dan, ja dan, is er een goede en vol-
„ doende grond voor handen, om, niet de uitſpraak,
„ maar de afleiding ten richtſnoer der ſpelling te
„ nemen. Doch is daar en tegen het nadeel ſlechts

 „ ſchijn-

„ ſchijnbaar, het gevaar louter ingebeeld en herſen-
„ ſchimmig, waaröm dan een rigtſnoer verlaten,
„ 't welk door de natuur zelve wordt aan de hand
„ gegeven, en waar aan allen zich zoo gewillig,
„ en uit eigene beweging vast houden? — Nog in
„ een ander opzigt kan de afleiding met de uit-
„ ſpraak in tweeſtrijd komen, wanneer deze na-
„ menlijk — eene letter ingelascht, of eene an-
„ dere wil weggelaten hebben, welke de oor-
„ ſprong des woords of voor overtollig verklaart,
„ of, nauw genomen, verëischt. Ook hier komt het
„ mij onraadzaam voor, zich ſtiptelijk aan de afléi-
„ ding te houden, wanneer men, zonder ſchennis
„ der duidelijkheid, en verduistering van de betee-
„ kenis der woorden, van dezelve kan afwijken,
„ en de meerderheid der ſprekenden en ſchrijven-
„ den haar gezag weigert te erkennen. In de in-
„ lasſching eener letter althans, waarbij de we-
„ zentlijke beſtanddeelen des woords geheel be-
„ waard blijven, zie ik volſtrekt geene zwarig-
„ heid, mits het geſchiede onder die bepalingen,
„ welke wij boven, over de welluidenheid
„ ſprekende, hebben voorgeſteld. De weglating
„ eener letter moet ſchier eeniglijk bepaald blijven
„ tot woorden, welke, door hunne ſchikking tot
„ zeker bijzonder gebruik, van hunnen oorſprong
„ geheel zijn afgeweken. — Eindelijk is het nauw
„ en onbepaald volgen der afleidinge dan inzonder-
„ heid onraadzaam, wanneer zulks niet geſchieden

kan,

„ kan, zonder tegen het algemeen erkend en aan-
„ genomen gebruik aan te druiſchen: iets, waar-
„ van men zich nimmer eenig gewenscht gevolg
„ beloven mag." En, bladz. 49, de ſtof op nieuw weêr opvattende, voegt gij er nog bij: „ De be-
„ ſlisſing omtrent dit laatſte" (den ſtrijd naamentlijk tusſchen Afleiding, en het beſchaafde en aangenaame der uitſpraak) „ komt niet aan bijzon-
„ dere perſonen toe, maar moet, naar het gevoe-
„ len van de meerderheid der ſprekenden en ſchrij-
„ venden, en uit de regelmaat (Analogie) der tale
„ worden opgemaakt."

Ik laat de toepaſſing van al wat ik hier uit uw Werk heb overgeboekt, op het geſchil, dat wij voeren, gaarne aan onze wederzijdſche Leezeren over; en begeef mij nu tot het ontwikkelen en betoogen van het Analogisch ſtelſel der Vocaalverdubbeling: want in geen geval eenige verdubbeling toe te laaten, gelijk dit in een' ſtrengen zin voor de uitſpraak niet behoeven zou, wijkt te zeer van het gebruik af, om het zelfs te durven voorſtellen; en men zou er ook niet anders dan alle voordeelen door misſen, die de Analogiſche ſchrijfwijze aanbiedt.

Ik zal dan kortelijk aantoonen:

1.) Ter regtvaerdiging van den naam, dien ik haar geef, dat zij volkomen op de Analogie der Taal gegrond is.

2.) Dat zij een aanmerkelijk getal woorden on-

derſcheidt, welke de Taal zelve leert, dat met eene enkele of dubbele Vocaal moeten geſchreeven worden;

3.) En wel inzonderheid dezulken, die, uit het zelfde ſtamwoord ontſprooten, twee verſchillende betekenisſen hebben aangenomen.

4.) Dat zy grootelijks tot de ſchoonheid der Taal medewerkt.

5.) Dat zij ten uiterſten geſchikt is, om eene algemeene ſpelling in te voeren.

Wat het eerſte betreft, het is een der ſtandvastigſte regels van het Nederduitsch, en die de minſte uitzonderingen lijdt, dat alle naamwoorden, wanneer zij in het meervoud, of zelfs in een' anderen naamval van het enkelvoud, verlengd worden, nimmer gedoogen, dat men, tevens met de bijvoeging van eene of meer letteren, ook de natuur zelve van 't woord aantaste, noch zijne wezentlijke beſtanddeelen doe verminderen. Hoedanig ook die verlenging geſchiede, door de enkele *s*, door *en*, door *en* met den laatſten Conſonant, door *eren*: altoos vindt men in *akkers*, *boeken*, *bellen*, *kinderen*, den geheelen *akker*, *het boek*, *de bel*, *het kind*, kortöm den gantſchen wortelklank volledig terug (*a*); en zo eenige

en-

(*a*) De verändering van *f* in *v*, en *ſ* in *z*, (*duif*, *duiven*, *muis*, *muizen*,) die alleen om der welluidenheid wille is in-

enkele woordtjes, gelijk *ſtad*, *lid*, *ſchip*, die *ſteden*, *leden*, *ſchepen* in 't meervoud geeven, hier, tevens met de Syllabe *heid*, welke zich in de woorden, die haar bezigen, in *heden* verändert, van afwijken; zoo is de reden deezer uitzondering in verſchillende en gedeeltelijk verloorene wortelwoorden te zoeken. Maar zal men nu aan deezen zoo algemeenen regel die woorden alleen gaan onttrekken, die in het enkelvoud van twee Vocaalen voorzien zijn, welke op een' medeklinker ſtooten: een' medeklinker, die, in de verlenging, de eerste letter wordt van de volgende Syllabe? Onze geheele Taalſchat kan niet dan de weinige uitzonderingen, waarvan ik zoo even gewaagd heb, opwijzen, in welke men bij de verlenging eene der oorſpronkelijke letteren tegen eene andere mag verwisſelen: en ik zal intusſchen, om eenige ſeconden ſchrijvens of druppelen inkt te ſpaaren, en om dat de uitſpraak het niet gebiedend vordert, de talrijke ſchaar der woorden, waarvan ik hier handele, gaan verminken, en hun eene Vocaal, zonder welke zij in het enkelvoud geen' zin meer hebben, in het meervoud ontwringen? De letter, die men wegneemt, is het wettig eigendom van 't woord. Zult gij dan, Hoog geleerde Heer, op dat ik hier van het Fransch en

En-

ingevoerd, doet hier, gelijk van zelve ſpreekt, niets ter zaake.

Engelsch geen melding maake, in welke taalen men bijna met de letteren den ſpot drijft, en waar men aanhoudend tekenen op het papier ontdekt, die bij het leezen door ieder worden voorbijgezien: maar zult gij zelfs in ons Nederduitsch de beide laatſte letteren van *mensch* en van *wensch*, om dat de mond ze niet laat hooren, in de pen terug durven houden? Zult gij van *lief* bij de verlenging *live* durven maaken, daar men deezen klank, althans in ver de meeste Provintiën, van *lieve* in de uitſpraak niet onderſcheiden kan? Waarom ſchrijft gij dan ook *ſtrooijen* en *gooijen*, van *ik ſtrooi* en *ik gooi*: daar *ſtroojen* en *goojen* hier ten overvloede voldoen zou? 't Hoogduitsch wijkt meer van uwen, dan van mijnen regel af. *Wahr* en *er war* behouden in de verlenging *wahren* en *waren*, hoe wel de uitſpraak hier niet verſchilt, vooral wanneer de zin verëischt, dat men op het laatſte woord eenigen nadruk legge. *Sohn* zoude, in 't meervoud, gerustelijk *Söne* kunnen geſchreeven worden, zonder dat het gehoor er iets bij leedt: maar de poogingen van eenige nieuwere Schrijvers hebben niet kunnen doordrijven, dat men de voor de uitſpraak hier noodelooze *h* uit het woord ging wegwerpen; en de *h* intusſchen, in dit en tallooze Hoogduitſche woorden, ſtaat juist gelijk met onze tweede Vocaal (*a*).

Zo

(*a*) Dit heeft ook de Hr. ZEIDELAAR opgemerkt, en door

Zo men derhalven *boek*, *berg*, *ſtam*, *veld*, *huis* en zoo vervolgens, tot *boeken*, *bergen*, *ſtammen*, *velden*, *huizen* en dergelijken verbuigt, waaröm dan ook niet, volgens het zelfde beginſel, *aap*, *naam*, *zeef*, *ſpook*, *muur* tot *aapen*, *naamen*, *zeeven*, *ſpooken* en *muuren*? Zijn de Ouden aan zich zelven gelijk gebleeven, toen zij, *name*, *weke* in 't enkelvoud ſchrijvende, ook in 't meervoud *namen*, en *weken* ſpelden; laaten wij dan ook aan ons zelven gelijk blijven; en, daar wij deeze woorden in woorden van éene lettergreep hervormd, en dus in 't enkelvoud twee Vocaalen hebben noodig gehad; die Vocaalen dan ook in de verlenging van het meervoud behouden; even gelijk met alle overige woorden van onze taal geſchiedt. *Ik erken*, zegt gij, Bl. 108, *den grond* hier *van niet te kunnen bevroeden*, enz.; en wie zou u in dit opzicht geen gelijk geeven, indien de Analogiſche ſpelwijs alleen gegrond was op de noodzaakelijkheid, van de beide Vocaalen tot het uitſpreeken van zulk een woord in 't meervoud te moeten bezigen? Neen, zij rust op den ſtandvastigen regel onzer taal, van het meervoud ſlechts door verlenging van het enkelvoud, en niet door verminking, door berooving van hetzelve te kentekenen.

Maar deeze ſpelwijs, dus luidt eene nieuwe tegenwerping van uwe zijde, brengt eene ongelijkvormig-

door meer voorbeelden bevestigd; Zie bl. 19 van zijne Verhandeling

migheid voor met andere woorden, waar éene Vocaal tot den klemtoon genoegzaam is. Dan, Hoog Gel. Heer, niet alleen is dit juist het punt van verſchil, of deeze regel zich al of niet tot die woorden alleen bepaale, die in het wortelwoord ſlechts éene Vocaal vertoonen: maar, ongelijkvormigheid tegen ongelijkvormigheid geſteld, verkies ik dan nog liever de geene, in welke de ſpelling aan den aart der taale wordt opgeöfferd, boven die, in welke de eenheid der ſpelling behouden blijft, doch de gelijkvormigheid der Spraakkunde zou verlooren gaan.

Bij de Werkwoorden is het zeer gemakkelijk, 't geen ik tot nu toe van de Naamwoorden gezegd heb, toe te paſſen. Door de weglaating der *e*, waarmede de Ouden den eerſten perſoon des tegenwoordigen tijds beſlooten, *ik drage*, *ik bare*, *ik geve* &c. (eene weglaating, die nu bijna algemeen geworden is, en die men, althans in Holland, bijna ſlechts in ſpreekwijzen, welke een ſoort van plegtigheid of iets formulierachtigs bekomen hebben, over 't hoofd ziet; gelijk ook wel eens in die werkwoorden, waar van de onbepaalde tijd op *den* uitgaat, of in 't geheel om der welluidenheid wille) is deeze eerſte perſoon des tegenwoordigen met den tweeden des gebiedenden tijds dezelfde geworden, en kan als de wezentlijke wortel-klank van 't werkwoord worden aangemerkt. 't Is mogelijk, dat men bij de wieg der Natiën zich eer van den Infinitivus, dan van

eeni-

eenigen anderen tijd bediend hebbe. Zoo laat men nog wel, in Franſche Blijſpellen, een' vreemdeling dien men beſpotten wil, zeggen: *moi manger, lui être un brave homme.* Maar wie zal daaröm durven ſtaande houden, dat de *en*, waar die onbepaalde tijd bij ons meê eindigt, meer tot de grondletteren van het Werkwoord behoort, dan de *t*, *d*, *de*, *den*, die de terminatien van andere tijden vormen? Dat in 't tegendeel de gebiedende, en thans ook, door de weglaating der *e* ten ſlotte, de tegenwoordige tijd de wezentlijke grondletters in zich bevatten, blijkt hier uit zonnenklaar: om dat die letters niet alleen in alle tijden ſtandvastig terug keeren, maar ook om dat er de afgeleide woorden ſteeds bij uitſluiting op rusten: gelijk van *daal*, in het werkwoord *daalen*, de *daalkracht*; van *regeer*, in *regeeren*, *regeerziek*; van *betoog* in *betoogen*, den *betoog-grond*; van *beſtuur*, in *beſtuuren*, *beſtuurächtig* ontſtaat. En al ware bij voorbeeld in het werkwoord *leeven* deeze Infinitivus eens de wortelklank, zoo dat hier één Vocaal genoegſaam was: ook dan nog zoude *ik leef*, in 't meervoud van den tegenwoordigen tijd, *wij en zij leeven* moeten voortbrengen. Zoo wel derhalven als van *ik ſtel*, *wij ſtellen*, *zij ſtellen*, *geſteld*; van *ik breng*, *wij brengen*, *zij brengen*; van *ik ſterf*, *wij en zij ſterven*; gelijk mede *te ſtellen*, *te brengen*, *te ſterven* afgeleid wordt: zoo zal ook van *ik geef*, *wij en zij geeven*, *te geeven*, *gegeeven*; van *ik draag*, *wij en zij draagen*, *te draagen*, *gedraagen*; van *ik*

hoop,

hoop, *wij en zij hoopen*, *te hoopen* moeten geboren wor en. En waar de onvolmaakte tijd andere Vocaalen aanbiedt dan de tegenwoordige, zal even eens, van *ik dreef*, *wij dreeven*, *ik heb gedreeven* te voorſchijn komen; terwijl het zelfde Analogiſch beginſel aan de andere zijde, *ik gaf* in *wij gaven*, *ik ſtak* in *wij ſtaken* zal doen veränderen; zoo als men ook in *participia*, die van een verlooren werkwoord afſtammen, en als op zich zelve beſtaan, de Vocaal niet noodig heeft te verdubbelen: gelijk *ik ligge*, *ik lag*, *ik heb gelegen*; *ik ſteek*, *ik ſtak*, *ik heb geſtoken* enz. dit aanwijzen.

Op alle andere verlengingen of ſamenſtellingen van naam en werkwoorden is deeze regel even eens toepaſſelijk: zoo dat, gelijk men *zorg* tot *zorgelijk* uitbreidt, men het ook met *naam* tot *naamelijk* of *naamentlijk* behoort te doen; en even als, van *goed*, *vergoeden* koomt, zoo moet ook *zaak* natuurlijker wijs in *verzaaken* overgaan.

Doch de noodwendigheid van het opvolgen van deezen regel, en het verkiesſelijke van denzelven aan te neem n, boven eene verënkeling of verdubbeling van ſommige Vocaalen, die een' verlooren oorſprong tot geleidsman heeft, zal in de tweede plaats nog duidelijker blijken uit het aanmerkelijk getal van woorden in onze taal, die niet alleen daar door in 't algemeen in ſpelling onderſcheiden worden, maar die er eene onderſcheidene ſpelling door bekomen, welke in den aart der zaake gegrond

grond is. Gij wint wel, Zeer Geleerde Heer, door uwe ſchrijfwijze, gelijk ik reeds gezegd heb, eenige woorden, die ik verplicht ben met dezelfde letteren uit te drukken, en die het u vergund wordt op eene verſchillende wijs te kenmerken: doch, behalven dat de evenredigheid der geenen, die ik door het Analogiſche ſtelſel win, een veel grooter aantal bedraagt: zoo ſteunt uw onderſcheid alleen op het betwiste beginſel der uitſpraak, die het aanzienlijkst gedeelte der Natie niet meer kent. Het is mijne ſchuld niet, dat zoo veel andere woorden, die gij, bl. 53 en 54, bij één brengt, noodwendig door een' ieder op ééne wijs moeten geſchreeven worden, ſchoon zij een' geheel anderen zin opleveren: doch wanneer, niet Stamtaalen, ſedert eeuwen uitgeſtorven, maar de natuur zelve van 't woord mij aantoont, dat ik in verſchillende woorden eene gelijke ſpelling vermijden kan; en dat ik zondigen zou tegen al wat Afleiding heet, indien ik mij aan het tegenövergeſtelde ſchuldig maakte: dan dunkt mij, dat ik recht heb hier uit eenigen ſteun voor mijn gevoelen te ontleenen. Ik zal de lijst der woorden, die in dit opzicht het meeste voorkomen, hier ter neder ſchrijven; en met de geringſte aanwijzing der gevolgen, die ik er uit trek, meen ik, dat het niet moeijelijk vallen zal, de overtuiging aan mijne zijde over te haalen.

OP DE A.

Dagen, het meervoud van *dag*; en *daagen*, het meer-

meervoud of de verlenging van *ik daag* (iemand uit.)

Bladen, het meervoud van *blad*; en *blaaden*, van *ik doorblaad* (een boek.)

Raden of *raderen*, het meervoud van *rad*, en *raaden*, van *ik raad u*.

Baden, het meervoud van een *bad*, of van *ik bad*; en *baaden*, van *ik baad mij*.

Lagen, het meervoud van *ik lag*, en *laagen*, het meervoud van *laag* (*vilis*), en van *laag* (een ſtrik).

Zagen, het meervoud van *ik zag*, en *zaagen*, het meervoud van eene *zaag* of van *ik zaag*.

Laken (*du drap*), en iets te *laaken*.

Wagen (*un char*), en iets te *waagen*.

Staken, het meervoud van *ik ſtak*, en *ſtaaken* het meervoud van *ſtaak* (*een ſtok*), en van *ik ſtaak* (dit werk).

Graven, het meervoud van *graf*, en *graaven* het meervoud van een' *Graaf* en van *ik graaf*.

Slagen, het meervoud van *ſlag*, en *ſlaagen*, het meervoud van *ik ſlaag* (ergens in).

Bekwamen, het meervoud van *ik bekwam*, en *bekwaamen*, het meervoud van *bekwaam*, of (zich in iets) *te bekwaamen*.

Dalen, het meervoud van *dal*, en *daalen* het meervoud van *ik daal*.

Verdragen, het meervoud van *verdrag*, en *verdraagen*, het meervoud van *ik verdraag*.

La-

Laden, het meervoud van eene *lade*; en *laaden*, het meervoud van *ik laad*.

Gaven, het meervoud van *ik gaf*; en *gaaven*, het meervoud van eene *gaaf*.

Graazen, het meervoud van *gras*; en *graazen*, het meervoud van *ik graas*.

Maten, het meervoud van *ik mat*; en *maaten*, het meervoud van eene *maat*.

Namen, het meervoud van *ik nam*; en *naamen*, het meervoud van een' *naam*.

Waren, het meervoud van *ik was*; en *waaren*, het meervoud van het Adjectief *waar*, van *ik waar* (over al rond), en van eene *Waar*.

Spraken, het meervoud van *ik ſprak*; en *ſpraaken*, het meervoud van *ſpraak*.

Braken, het meervoud van *ik brak*; en *braaken*, het meervoud van *ik braak*.

Varen, een kruid; en *vaaren*, van *ik vaar*.

Geſchapen, van *ſcheppen*; en *ſchaapen*, het meervoud van een *ſchaap*.

Staven, het meervoud van een' *ſtaf*; en *ſtaaven*, het meervoud van *ik ſtaaf*.

Stalen, het meervoud van *ik ſtal*; en *ſtaalen*, het meervoud van een *ſtaal*.

Onverzadelijk, van *verzadigen*; en *zaaden*, het meervoud van *zaad*.

OP DE E.

Bevelen, het meervoud van *bevel*; en *beveelen*, het meervoud van *ik beveel*.

Treden, het meervoud van *tred*; en *treeden*, het meervoud van *ik treed*.

Gebreken, het meervoud van *gebrek*; en *gebreeken*, het meervoud van *ik gebreek*.

Wegen, het meervoud van *weg*; en *weegen*, het meervoud van *ik weeg*.

Zegen (*Benediction*); en wij *zeegen*, het meervoud van *ik zeeg*.

Beken (*ik beken*), en *beeken*, het meervoud van eene *beek*.

Zeven (het getal); en *zeeven*, het meervoud van eene *zeef*.

Bedelen (*mendier*); en *bedeelen*, het meervoud van *ik bedeel*.

Bekeren, het meervoud van een' *beker*; en *bekeeren*, het meervoud van *ik bekeer*.

Beteren, het meervoud van *beter*, of van het werkwoord *ik beter*; en *beteeren* het meervoud van *ik beteer*.

Schepen, het meervoud van *schip*, of *Schepen* (*Scabinus*); en *scheepen*, het meervoud van *ik scheep* (mij in).

Beving, de voorleeden tijd van *bevangen*; en *beeving* van *ik beef*; en zoo ook *bever* (*een dier*) en *een' beever* (*un trembleur*).

Gelegen, van *liggen*; en *leegen*, het meervoud van *leeg*, of *ik leeg* (iets).

Negen (het getal); en *wij neegen*, van ik *neeg*.

Zweden (*het land*); en de *Zweeden*, het meervoud van een' *Zweed*.

Zoo

Zoo ook *Denemarken* en de *Deenen*.

Regen (*la pluie*); en *wij reegen*, het meervoud van *ik reeg*.

Leden, het meervoud van *lid*; en *leeden*, het meervoud van *ik leed*.

Reden (*oorzaak*); en *reeden*, het meervoud van *ik reed*; en *wij overreeden*, het meervoud van *ik overreed* of *overtuig* (iemand).

Schreede (een ſtap); en *ſchreeden*, het meervoud van *ik ſchreed*.

Smeden, het meervoud van *ſmid*; en *ſmeeden*, het meervoud van *ik ſmeede*.

Spelen, het meervoud van *ſpel*; en *ſpeelen*, het meervoud van *ik ſpeel*.

Krakelingen (een gebak); en *krakeelingen*, van *krakeel*.

Braveren, van *braaf*; en *braveeren*, van *ik braveer*.

Trotſeren, van *trots*; en *trotſeeren*, van *ik trotſeer*.

Waarderen, van *waard*; en *waardeeren*, van *ik waardeer*.

OP DE O.

Geboden, het meervoud van *gebod*; en *gebooden*, het meervoud van *ik gebood*; omtrent *verboden* en *verbooden* heeft het zelfde plaats.

Goden, het meervoud van *God*; en *vergooden* het meervoud van *ik vergoode*.

Koper (metaal); en een *kooper*, van *ik koop*.

Koker (*Etui*); en *kooker*, van *ik kook*.

Loten, het meervoud van *lot*; en *looten*, van *ik loot*.

Sloten, het meervoud van *ſlot*; en *ſlooten*, het meervoud van een' *ſloot* en van *ik ſloot*.

Zoden, het meervoud van *graszode*; en *zooden*, het meervoud van *ik zoode*.

Polen (het land); en de *Poolen*, het meervoud van een' *Pool*.

Geſproken, van *ik ſpreek*; en *ſprooken*, het meervoud van eene *ſprook*.

Geboren, (*né*); en *booren*, het meervoud van eene *boor* of van *ik boor*.

Oorlogen, het meervoud van *oorlog*; en *oorloogen*, het meervoud van *ik oorloog*.

Schoten, het meervoud van een *ſchot*; en *ſchooten*, het meervoud van *ik ſchoot*.

Logen, het zelfſtandig naamwoord, en *wij loogen*, het meervoud van *ik loog*.

Geſtoken, van *ik ſteek*; en *ſtooken* van *ik ſtook*.

OP DE U

Zoude men tot een voorbeeld de ſtad *Buren* en het dorp *Vuren* kunnen bijbrengen; in tegenoverſtelling van *Buuren* en *Vuuren*, het meervoud van een' *buur* en van *vuur*.

't Behoeft nauwelijks den arbeid van het geringſte bewijs, dat, naar maate een Taal rijker en ſchooner is, zij ook meer voor ieder verſchillend denkbeeld een verſchillend teken zal moeten aanbieden; en dat één en het zelfde woord tot twee, drie of meerdere van elkaâr volkomen afgeſcheiden dingen

gen te zien bezigen, niet anders dan armoede te kennen geeft, en verwarring voort kan brengen. Niet altijd hebben wij dit in onze hand; en het Nederduitsch, gelijk zoo even reeds gezegd is, levert meer dan éene vlek van deezen aart op, die wij ſlechts met vruchtelooze wenſchen uit het anderſins bevallig gelaat onzer Spraake verbannen zagen. Doch noodeloos deeze vlekken te vermeerderen, of er moedwillig op te blijven ſtaaren, wanneer de Taal zelve als in ſmeekende houding zich voor ons ſtelt, en onze hulpe inroept om ze weg te wisſchen, is dit vriendelijk en teder omtrent haar handelen? is dit haar niet de grootere voortreffelijkheid, voor welke zij vatbaar was, bijna liefdeloos onthouden?

De 60 a 70 voorbeelden, die ik zoo even aangehaald, en of uit andere Schrijvers overgeboekt, of zelf allengskens verzameld heb, die het ook misſchien niet moeijelijk zou vallen tot een hooger getal te doen rijzen, leeren mijnes oordeels reeds op den eersten blik, dat de Analogie in de bijéengevoegde woorden eene verſchillende ſpelling, 't zij met éene of met twee Vocaalen, vordert, en dat dit ter zelver tijd ten regel voor al de overige ſtrekken moet, waar zich deeze toevallige ontmoeting wel niet openbaart, maar waar de reden van verënkeling of van verdubbeling dezelfde is.

Wanneer men vervolgens de reeks der voorbeelden, die ik heb bijgebracht, met oplettenheid door-

loopt, zal men ontdekken, dat het al veel het meervoud van een naamwoord en het meervoud van den onvolmaakten tijd van een werkwoord zijn, die in de uitſpraak met elkander inſtemmen: 't zij dan dat beide woorden in de betekenis geen de minſte overëenkomst met elkander hebben, 't zij dat het tegendeel plaats grijpe. Laat ik op ſommige gevallen nog nader aandringen.

Van twee zelfſtandige naamwoorden, die zich dus ontmoeten, geeven *ſlot* en *ſloot* mij het voorbeeld. Leert hier niet de natuur zelve der zaake, dat het ééne *ſloten*, het andere *ſlooten* in 't meervoud te weeg moet brengen; en dit wel onäfhankelijk van alle oude uitſpraak (want ook gij ſchrijft die woorden verſchillend)? Maar moet ik dan niet tevens op denzelfden grond alle naamwoorden, die 2 Vocaalen in 't enkelvoud opleveren, ook in 't meervoud op eene gelijke wijs van die van ééne Vocaal onderſcheiden?

Ik zag heeft maar ééne *a*; en dus ſchrijven wij beiden in het meervoud naar de Analogie zonder aarzeling *wij zagen*. Maar zijt gij nu aan deeze Analogie even getrouw, wanneer gij het meervoud van eene *zaag*, of van het werkwoord *zaagen* door geen andere tekenen wilt uitgedrukt hebben? Toont niet dit gantſche werkwoord, dat de 2 *a*'s tot deszelfs wezentlijk beſtaan behooren? Gij moogt mij antwoorden, dat men ook ſchrijft eene *zage*, of ik *zage*; maar behalven het mingewoo-

ne

ne daarvan in het eerſte geval (uw eigen Woordenboek laat hier, en in alle naamwoorden van dat ſoort, de *e* onzer Vooröuderen weg), zegt men tog in de ſamenſtelling buiten twijffel: een *zaagſlijper*, *zaagverkooper*, *zaagmolen* en niet een *zageſlijper*, *zageverkooper*, *zagemolen*; en het werkwoord levert overäl zijne beide Vocaalen op: in den gebiedenden tijd niet alleen, maar ſchier door alle tijden heen: *gij zaagt*, *hij zaagt*, *ik zaagde*, *ik heb gezaagd*, *zaag gij*, enz. Waaröm zal men dan dit woord *wij* en *zij zagen* zonder reden gelijk maaken met *wij en zij zagen*, van *zien* afgeleid? of *te zagen* en *zagende* ſchrijven, daar men tog tegenwoordig meer zegt *ik zaag hout*, dan *ik zaage hout*, en daar, beide in het naam- en werkwoord, ja tot in de afleiding van het laatſte, gelijk in *zaagſter*, de dubbele *a* onöphoudelijk doorſtraalt? Zult gij op dezelfde wijze *wij braken* van *ik brak*, en *wij braaken* van *ik braak*, beide met eene enkele Vocaal op het papier zetten? Heeft het gelijkvloeiende werkwoord van *braaken* niet overäl insgelijks zijne dubbele *a*? en zegt men niet ook hier: een *braakmiddel*, eene *braakſter* enz.? Waaröm dan wederöm in die gevallen alleen, waar de uitſpraak tot de dubbele *a* niet volſtrekt zou dwingen, gelijk in *wij* en *zij braken*, *te braken*, het woord van eene letter berooven, die zij zichtbaar toont als haar onvervreemdbaar eigendom, en als een deel van haar wezen, te beſchouwen?

Even zoo is het ook ten opzicht van de *e* en *o*. In *eene beeving beving mij*, kan het laatſte woord niet anders dan met de ééne *e* geſchreeven worden; maar het eerſte, waar men zegt: *gij en hij beeft*, *ik beefde*, *beef gij*, *gebeefd*, *eene beefſter*, *beefachtig*, en waar alles het verëischte der dubbele Vocaal, als den grondſlag van 't woord, aanwijst; waar dat woord er als luidkeels om ſchreeuwt, is het ſpellen van *beving* (*tremblement*) eene ſpaarzaamheid, die van de Analogie volkomen afwijkt, en zeer noodeloos twee van elkaâr geheel verſchillende denkbeelden, een zelfſtandig naamwoord, en den voorleedenen tijd eenes werkwoords, door dezelfde tekenen uitdrukt. Ik weet wel, wanneer ik *beter* ſchrijf, dat eene enkele *e* voldoet om het zelfde geluid der eerſte Syllabe van *beeving* te weeg te brengen, en ik mis er geene tweede; maar wanneer ik het laatstgenoemde woord aldus geſchreeven zie, zoek ik onöphoudend naar die tweede Vocaal, aan welke ik in *ik beef* en *beef gij* gewoon was; en een overhelling, waar aan ik geen weêrſtand bieden kan, dwingt mij, van op de laatſte Syllabe verkeerdelijk te leunen.

Het zou overtollig zijn, deeze ontwikkeling verder voort te zetten: gelijk bij voorbeeld ten opzichte der *o* in de woorden *zoden* (graszoden) en wij *zoden* van ik *zood*, den onvolmaakten tijd in *zieden*; hier merk ik alleenlijk op, dat, buiten deezen on-

vol-

volmaakten tijd en het deelwoord *gezooden*, de wel niet vernomen wordt: doch dat evenwel dezelfde Analogie het ſchrijven van *wij* en *zij zooden*, en *gezooden*, als van *ik zood* afkomſtig, vereischt.

Nog duidelijker intusſchen zal dit alles doorſtraalen, en dit is mijn derde bewijs, uit de voorbeelden van zulken aart, waar het werkwoord, 't geen overäl de kenmerken draagt der dubbele Vocaal, van een zelfſtandig naamwoord afſtamt, dat ſlechts de enkele voert, en die beide zich in den een' of anderen naamval of verbuiging ontmoeten: in welk geval zij zeer ten onrechte mijnes inziens op dezelfde wijs zouden uitgedrukt worden. En deeze maaken, wanneer men mijne lijst met oplettenheid nagaat, bijna de helft van het geheele uit. *Dal* heeft natuurlijker wijze ſlechts *dalen* in het meervoud: maar *wij* en *zij daalen*, *te daalen* met eene enkele *a* te ſchrijven, daar men doorgaans zegt: *ik daal*, of ten minſten altoos *daal gij* den berg af; en verder *gij* en *hij daalt*, *ik daalde*, *ik ben gedaald*, *eene neder-daalſter*, verbiedt de Analogie; even eens is het met *bevelen* van *bevel*, en *beveelen* van *ik beveel*, of *beveel gij*; met *oorlogen*, het meervoud van *oorlog*, en *oorloogen* van *ik oorloog*, *oorloog gij*, *ik heb geoorloogd* enz. In alle deeze gevallen, is het, zoo 't mij voorkomt, allerduidelijkst, dat beide ſoorten van woorden op dezelfde wijze te ſpel-

len, ſlechts eene vermenging van verſchillende denkbeelden te weeg brengt, die zoo veel te ongeöorloofder is, daar men reeds op den eerſten blik het wezenlijk verſchil van den aart der beide woorden beſpeurt. En, zo men dit boven alle bedenking beſlist wil hebben, zoo lette men ſlechts in de 3 aangehaalde woorden op de verſchillende afleidingen, die van het naam- en van het werkwoord ontleend worden. Zoo zegt men eene *dalrijke* ſtreek, en de *daalkracht* van een ligchaam; een *Bevelhebber*, en een *beveelziek* man; een *oorlogvoerder*, en eene *oorloogſter*. Ook hier dan trek ik eene ſterke drangreden voor de Analogiſche ſpelwijs uit de woorden, waar de toevallige ontmoeting derzelfde klanken het onderſcheid der ſpelling voor ieders oog handtastelijk maakt, tot al de overige gevallen, waar, ook zonder die ontmoeting, de woorden duidelijk genoeg doen zien, of zij de dubbele Vocaal verſmaaden dan wel zich toeëigenen.

Dit alles, zult gij mogelijk antwoorden, is ver van nieuw; en inderdaad, Wel Ed. Heer, gij hebt het bl. 115 en 116 van uwe Verhandeling gedeeltelijk reeds poogen te wederleggen: maar vergeef mij, zo ik mij met de kracht dier wederleggingen niet kan voldaan houden; vergeef mij, zo ik mij hier niet voor verſlagen reken (de Ouden nu ter zijde geſteld, van welken wij in zoo veel gevallen der ſpelling afgeweeken zijn, en die

ik

ik nauwelijks meer weet, wanneer wij al of niet moeten inroepen (*a*), zoo lang gij niet zult beweezen hebben, dat het eene geheel onverſchillige zaak is, of men tuſſchen de 50 en 100 woorden, die in betekenis geheel van elkander afwijken, noodeloos, en tegen het geen zij zichtbaar vorderen, met dezelfde letteren uitdrukke; dat de ſtandvastige regel van onze taal niet is, met de geringe uitzonderingen te vooren opgenoemd, van, in de verlengingen en ſamenſtellingen onzer woorden, dezelfde letters als in het enkelvoudige terug te zien keeren; en dat in de voorbeelden, die ik heb bijgebracht, de dubbele Vocaal niet, volgens ons tegenwoordig gebruik, als tot het wezen der uitdrukking behoort.

En nu zij het mij geoorloofd, u in de vierde plaats te vraagen, of, behalven de ſchoonheid, die in deeze vermeerdering van onzen taal-rijkdom gelegen is, ook dit niet tot een wezentlijk cieraad van het Nederduitsch verſtrekt, dat men in alle verlengingen, en inzonderheid alle afgeleide woorden en alle ſamenſtellingen, ſteeds het naaſte grondwoord terug vinde (*b*). Behoef ik het

(*a*) Bij u zelven wordt dit ſtuk bl. 59 naar gronden, aan welke ik gaarne mijn zegel hange, eenigermaate beſlist.

(*b*) Ik zeg beſtendig het naaſte grondwoord; want ſchoon *ik daal* wel oorſpronkelijk van een *dal* komt, zoo is ech-

het aan een' man, die de Taalkunde uit een wijsgeerig oog beſchouwt, en ze wijsgeerig behandelt; die het onder anderen als eene der fraaiſte en belangrijkſte eigenſchappen van het Nederduitsch opgeeft, dat de klemtoon nooit dan op het zaakelijke deel des woords valle (*a*); behoef ik het u, Hoog Gel. Heer, te vraagen, of gij niet voelt, dat het ſchoon is, wanneer ik diezelfde tekenen, die mij het naaste grondwoord afmaalen, in alles wat met dat grondwoord verder verricht wordt, bij aanhoudenheid voor mij geſchilderd zie, en dat mijne oogen nimmer dat eerſte denkbeeld van voor zich heen zien weggerukt; dat ik derhalven in *zaaken*, *zaakelijk*, *verzaaken*, en wat iets meer is, ſteeds *de zaak*; in *daaden*, *daadelijk*, *wandaaden*, ſteeds *de daad:* gelijk in *verſtandelijk* en *onverſtand* het gronddenkbeeld van *verſtand* te rug ontmoete? Voelt gij niet, Hoog Gel.

echter het denkbeeld van het ééne geheel verſchillend van het andere, gelijk ik zoo even ook door de ſamenſtellingen beweezen heb, en geeft mij, uit dit gezichtpunt, geen recht van *wij dalen* te ſchrijven. Maar zo nu *dal* niet eens de naaste afleiding van *wij* en *zij daalen* formeert, maar wel de uitdrukking *ik daal:* hoe veel minder zal dan een verlooren wortelwoord in eene niet meer beſtaande Taal tot die *naaste en zekere afleiding* van Nederduitſche woorden kunnen ſtrekken, voor welke ik zoo even uwe pleitgronden aan mijne Leezeren heb medegedeeld?

(*a*) Zie Bladz. 46 van uw Werk.

Gel. Heet, dat de ſpaarzaamheid, die door de uitſpraak alleen wordt toegeſtaan, hier voor eene veel gewigtiger drangreden wijken moet; en dat de Philoſophie der Taal, gelijk in zoo veel gevallen door de Philoſophie des levens geſchiedt, hier eene wijze verkwisting zoo wel aanbeveelt als vordert? — Ik behoef het u niet te vraagen, ik weet dat gij het voelt.

Eindelijk, zo ik reeds te vooren beweezen heb, dat het Etymologisch ſtelſel ten uiterſten ongeſchikt is, om ooit eene eenpaarigheid in de ſpelling te weeg te brengen, zoo kan ik met volle gerustheid het tegendeel van het Analogiſche verklaaren. Bij het eerste moet ik, zo mijn gehoor mij niet tot gids verſtrekt, of zo ik in de grondtaalen niet genoeg ervaaren ben, bij elke twijffeling het Woordenboek raadpleegen; bij het laatſte heeft ieder, die ſlechts met het geringſte oordeel begaafd is, den regel in zijn hoofd; ik vraag mij zelve ſlechts, of er zichtbaar eene bekende uitdrukking in onze taal is, waar het verlengde of ſamengevoegde woord in de naaste plaats uit ontleend is; zo ja, of dezelve met eene enkele dan wel dubbele Vocaal geſchreeven wordt; en naar deeze bevinding gedraag ik mij. Misſchien zijn er geen dozijn twijffelächtige gevallen, en deeze nog wel van dien aart, dat zij telkens terug komen, en omtrent welke men, of uit eene minder in 't oog loopende Analogie, of uit het doorgaande gebruik, of bij

eene

eene ligt te treffene overëenkomst, al ſpoedig gereed zou zijn (*a*). Maar al liep zelfs de reeks der

(*a*) Zoo leert bij voorb. het geen wij boven hebben aangemerkt, dat ook dan, wanneer men nog in enkele gevallen verkiest de afgeſtorven *e* achter ſommige naamwoorden, of achter den eerſten perſoon van den tegenwoordigen tijd der werkwoorden te behouden, het beter is, de beide Vocaalen te blijven bezigen, als die Naamwoorden meest zonder de *e* geſchreeven of uitgeſproken worden, en als de geheele aart der werkwoorden toont, dat zij 2 Vocaalen verëisſchen: te meer, daar hier de bijgevoegde *e* dan veel al enkel de welluidenheid tot grond heeft. Het *wezen* en het *leven* is zekerlijk niet anders dan de onbepaalde tijd dier 2 werkwoorden, doch om ze van denzelven te onderſcheiden, en op het voetſpoor van zoo veel andere zelfſtandige naamwoorden, die door eene enkele Vocaal van het werkwoord, dat er 2 verëischt, afwijken, zoude ik liever verkiezen, ze met eene enkele te ſpellen. *Komen*, *mogen* ſchrijve ik bij voorkeur met ééne *o*, om dat het eerſte van *ik kom*, zoo wel als van *ik koom* afſtamt; en het laatſte van ik *mag* en niet van ik *moog*. Het onderſcheid tusſchen *zo* voor *indien*, en *zoo* voor *zoodanig* blijft mij insgelijks behaagen, deels om de tweeërleij zeer verſchillende zinnen, die het aanneemt, deels om dat men er in het laatſte geval ook meer op leunt. In *Weenen* (de ſtad), *loochenen* en *goochelen* verkies ik mede de dubbele Vocaal, doch meer door gezag en gebruik, dan door andere redenen daar toe genoopt. In de beide laatſte woorden zou men echter anderſins ook te veel gevaar loopen van op de *ch* te leunen, gelijk in *Lochem*. *Staa* en *gaa* ſchrijf ik liever dan *ſta* en *ga*, om dat

der twijffelächtige gevallen zoo hoog, als die van het andere ſtelſel, omtrent welke gij ons eene beſlisſing gegeeven hebt, zoo blijf ik omtrent de overige ten minſten, zonder boek of nader onderwijs, uit den aart der zaake mij zelve tot regel, en ik behoef deezen niet te ontleenen uit de drie gronden, op welken uw ſtelſel gebouwd is: het gebruik der vermaagſchapte taalen, de uitſpraak in eenige gedeelten van ons Gemeenebest, en het gezag van goede Schrijvers, van alle welke gronden ik boven het onvoldoende en wankelbaare meen te hebben aangetoond.

Dit is, Wel Ed. Hoog Gel. Heer, 't geen ik omtrent het geſchilſtuk, waar over wij handelen, geöordeeld heb te moeten zeggen, en aan uw doorzicht, zoo wel' als aan dat der geenen, die er hunne oplettenheid aan zullen willen toeſtaan, te moeten onderwerpen. Dikwijls heb ik mij afgevraagd, niet alleen eer ik de pen op het papier bracht, maar zelfs terwijl ik ſchreef, of het, na de bekrachtiging uwer Spelregelen door het

dat *ſtaan* en *gaan* twee Vocaalen hebben, en men dan hier, gelijk in het even korte woordtje *ik doe*, in den Infinitivus er ſlechts de *n* behoeft bij te voegen. In *deeze* verſchilt de Pſalmberijming, die maar één *e* gebruikt, van WAGENAAR. Ik heb mij te veel aan de laatſte ſpelwijze in dit opzicht gewend, om er mij ligtelijk van te kunnen ontdoen; doch ik trek er geen partij omtrent, en de ſtrijd zou ligt te verëffenen zijn.